

Списание за екология и горско стопанство ♦ 3 лв.

115 години
ТОРА
5/2014

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

Летни промоции на STIHL от 09.06. до 31.07.2014

Възползвайте се от летните цени на промоционалните ни пакети бензинови триони STIHL с включен 1 л масло за верига STIHL ForestPlus:

- MS 170 - 351 лв.* (редовна цена ~~369~~ лв.*);
- MS 181 - 456 лв.* (редовна цена ~~480~~ лв.*);
- MS 211 - 551 лв.* (редовна цена ~~580~~ лв.*);
- MS 231 - 683 лв.* (редовна цена ~~719~~ лв.*);

- MS 251 - 778 лв.* (редовна цена ~~819~~ лв.*);
- MS 271 - 870 лв.* (редовна цена ~~879~~ лв.*);
- MS 441 - 1363 лв.* (редовна цена ~~1435~~ лв.*);

* посочените цени са с ДДС

Можете да ги закупите от дилърите на STIHL в цялата страна. Техните координати ще намерите на www.stihl.bg

С Европа срещу пороите

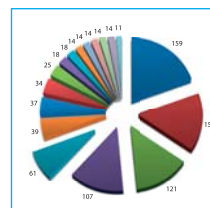
В недалечното минало след Седмицата на гората през април отбелязвахме май като Месец за защита на природата.

Тази година, макар и негласно, той също премина с обществен поглед към природата - започна с регионални изяви като Фестивала на странджанската зеленика и завърши с национални изложения за здравословен живот с чисти природни продукти и екотуризъм.

Национален акцент бяха евроизборите, но в тях не присъстваше природозащитната тема. За сметка на това в нашето ежедневие редовно присъстваха гръмотевични бури, обилни дъждове и порои. Вероятно за да ни припомнят, че не сме защитени докрай от водните стихии.

Организираната борба с пороите в България започва през 1905 година. Догодина ще отбележим 110 лета от началото на това епохално дело. Направеното от лесовъдите е впечатляващо - залесени са над 15 млн. дка нови гори, от които близо 8 млн. дка с противоерозионно предназначение, изградени са над 600 000 м³ технико-укрепителни съоръжения. Но не е достатъчно. Защото там, където се формира порой, в 90 на сто от случаите причините са не само интензивните валежи, а и незалесените и неукрепените водосбори на съответните реки или дерета, обикновено безводни през по-голямата част на годината.

Похвално е залесяването на стотици фиданки през Седмицата на гората, но те няма да укротят съществуващите все още порои. И цял месец да се залесява и да се строят баражи, също няма да е достатъчно. Виж, ако юбилейната 2015 г. се обяви за година на защита от порои и отсега се набележат дейности в проблемните райони, може пък новите евродепутати да помогнат с европейски средства да се довърши над столетната дейност по овладяване на пороите в България. През 1905 г. именно с европейски опит започва противоерозионното дело у нас.

2 **Представяме: инж. Сашка ИВАНОВА - носител на званието „Лесовъд на годината“ за 2013**

4 Документи: Европейски регламент срещу незаконната сеч

7 Нови книги: Защита на горите от пожари

8 Новости: Създава се Клуб на докторите лесовъди

9 Висше образование: Тържествено получи дипломите си випуск 2013 на ЛТУ

10 **Юбилей: ДГС - Кресна, отбеляза 80 години**

12 Екофестивали: „Зелени дни“ в София

13 Информация: Възстановено е ДГС „Рилски манастир“

14 **Медоносни растения: Богатството на медоносите от флората на България**

16 Гори и управление: Неoliberalната политика в горския сектор

18 Новини от природните паркове: Нов природозащитен център в Сливен

19 Състезания: Горски многобой в Чепеларе

20 Техника и технологии: Въжените лебедки

22 Да се помни!: Акад. Стоян БРЪНЧЕВ: „Върху това широко трънливо поле трябва да се работи дълго, неуморно и заедно“

24 **Гост на редакцията: Инж. Тодор ЗЛАТАРОВ - внук на проф. Тодор Димитров: Не съм изтъквал родствена си връзка, но се гордея с нея**

27 Информация и еконовини

На корицата
Снимка Йордан ДАМЯНОВ

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@iag.bg
bbgospod@yahoo.com

Редактори:
СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg
(Вогещ на броя)

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Технически редактор:
инж. ВАНЯ КИСЬОВА-ИЛИЕВА
vaniakisiova@abv.bg

Дизайн и предпечат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:
ЙОРДАН ДАМЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42;
тел./факс: 988-04-15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg

ВІС ТТВВВВ22
ІВАН ВВ39 ТТВВ 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.
Печатни коли 4. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е погнисан за печат на
30.05.2014 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Отпечатано - „Фатум“ ООД

Подробна информация за дейността на Изпълнителната агенция по горите може да намерите на Интернет адрес www.iag.bg

CONTENTS

- 2 „Gora“ presents: Eng. Sashka Ivanova - the winner of the title „Forester of the year“ for 2013
- 4 Documents: European regulations against illegal logging
- 7 New books: Protecting forests from fires
- 8 News: Club of PhD foresters
- 9 Higher education: Graduating class of 2013 at UF took a degree
- 10 Anniversaries: SF - Kresna, celebrated 80 years
- 12 Eco Festival „Green days“ in Sofia
- 13 Information: SF „Rila Monastery“ was restored
- 14 Honey plants
- 16 Forest management: Neoliberal policies in the forest sector
- 18 News from nature parks
- 19 Competitions: Forest competition in Chepelare
- 20 Equipment and technologies
- 22 Do remember!
- 24 Editorial's office guest: Todor Zlatarov - Prof. Todor Zlatarov's grandson
- 27 Information and Ekonews

**Инж. Сашка ИВАНОВА - носител на званието
„Лесовъд на годината“ за 2013**

Направи добро и го хвърли заг гърба си

Родопс е наричана женска планина. Но мисля, че „женска“ тя не е само заради нежните ѝ заоблени очертания, а и заради майчиния си характер, който тя предава на чедата си, израстващи по шеметно красивите ѝ хълбоци. Един особен човешки род, в който спокойствието, добронамереността, приветливостта и откритостта, съчетани с уникалната музикалност, надделяват над човешките слабости. Най-удивителна за мен остава съхранеността на родопчаните в твърде враждебния съвременен свят. Те може да живеят „намет“ и гледат „хавайе“, но със сериозните работи шега не правят. Гората тук се почита, институциите се зачитат, а такава като горската е много уважавана. Пожарите в горите са рядкост, но и да се случат, населението първо се притичва на помощ. Добротворството на родопчанина се изразява в направата на чешми и тяхната кристална музика звучи навсякъде.

Една от дъщерите на тази планина е избрана за „Лесовъд на годината“ за миналата година. Името ѝ е инж. Сашка Иванова - заместник-директор на Регионалната дирекция по горите в Смолян.

Родното на сърцето ѝ място е ардинското село Могилуца. В с. Арда майка ѝ получава акта за раждане на втората си дъщеря - Сашка, която идва на бял свят в студения 30 януари на 1960 година. В Смолян семейството се премества заради работата. Но още дълги години Сашето се радва на прекрасния бабин рай. Затова много знае за бита, нравите, манджите на селото и днес така сладко може да ти приказва на родопски, че и нищо да не разбираш, се упояваш от аромата на този говор. И това, че пее много хубаво, е чисто родопска генетика. Момичето завършва Строителния техникум в Смолян и започва работа. В рода ѝ няма горски работници и дори кандидатстването във ВЛТИ не е преследване на детската ѝ мечта. Но и така се случва в живота - още в първата студентска година идва удовлетворението от правилността на избора. През 1986 г. с диплома в ръка пристига в ГСК - Смолян, и е назначена в Смолянското горско стопанство за лесничей. Крачките в кариерата ѝ в стопанството са плавни. Любознателна е и овладява икономиката на горското стопанство, става началник-отдел, после заместник-директор. През 1999 г. е назначена за директор на Държавното лесничейство в Смолян - неочаквано предложение, за което инж. Иванова доста мисли, но подкрепена от мъжа си и семейството, приема. В горите настъпва нова епоха - започва процесът на възстановяване на собствеността. Колко добре се справя инж. Иванова с новите предизвикателства, подсказва отличието „За особени заслуги в подкрепа на горските предприемачи“, което тя получава през 2006 г. от „Булпрофор“.

В края на миналия век жена директор не е обичайната длъжност в горите. Броят се на пръстите на едната ръка. Дори самата инж. Иванова с присъщото си чувство за хумор си спомня за хората, които се обръщат към нея с „господин директор“ или за един възрастен посетител, който седял пред кабинета ѝ и упорито чакал директора, а не директорката. Когато ръководителки на стопанства станаха 15-ина, инж. Сашка Иванова предложи да се учреди Клубът на жените директори и единодушно бе избрана за председател. Клубът, който се създаде със съдействието на тогавашния зам.-министър на земеделието и горите г-р инж. Ме-

глена Плугчиева, е регистриран под името Сдружение „Клуб „Фортуна“ и съществува вече 12 години. Инж. Иванова е почетният му председател от 2007 г. и допринесла много за популяризиране на неговите идеи. През 2007 г. инж. Иванова става експерт, а след това главен експерт по стопанисване на недържавните гори в Регионалната дирекция по горите - Смолян. От 2011 г. е заместник-директор на Регионалната дирекция. Гората не расте за една година и лесовъд за една година не се става. Заг гърба на инж. Иванова е 28-годишен трудов стаж, в който тя се изгражда като професионалист, особено в областта на стопанисването на горите. Реформата в сектора от 2011 г. направи регионалните дирекции по горите служби с контролни функции, увеличи се обемът на работата и хората, с които се работи. Ръководството и експертите в Регионалната дирекция са с огромно натоварване, 13 са незаематите щатни бройки за горски инспектори. Като ръково-

гител с опит инж. Иванова се справя отлично с новите изисквания, а като на лесовъд с опит ѝ липсва тази тръпка и предизвикателството - какво можеш да направиш още в стопанисването на горите. Професионалното ѝ чувство може да бъде удовлетворено например от това, че от 1-2 години в РДГ - Смолян, регионалните съвещания по маркиране са възстановени в пълния им обем.

РДГ - Смолян, има високи постижения и опит в работата с недържавните гори, които в региона са 67 517 хектара. Имотите са предимно гребни, с много наследици, възстановени са горовладелските кооперации. Оказва се, че това може да бъде нов вид предизвикателство за лесовъда, чийто афинитет към стопанисването в момента не е напълно удовлетворен. Инж. Сашка Иванова е председател на комисията за приемане на горскостопански програми в частни гори. През 2013 г. от комисията са разгледани 88 горскостопански програми, утвърдени са 81. Най-честата причина те да не бъдат одобрени е, че предложените мероприятия не съответстват на състоянието на гората, в която трябва да бъдат проведени. А Регионалната дирекция в Смолян е изградила авторитета на институция, която не може да пренебрегне интереса на гората.

Пътуваме с инж. Иванова към един от типичните обекти от нейното всекидневие - насаждение във възстановена собственост, за което м.г. е съставяна горскостопанска програма. Нетипичното в случая е друго. Комисията, която председателства инж. Иванова, предложи на собствениците да изчакаят с добива на дървесината, който те желаеха, но който би бил твърде незначителен сега. И най-невероятното - те се съгласиха. И ето ни в насаждението, което се намира над с. Чокманово. Гората е разновъзрастна, на добро месторастене, с висок бонитет, има достатъчно млади дървета. На настоящия етап обаче насаждението не може да предложи това, с което би могло да зарадва в бъдеще - производството на висококачествена едра дървесина. Програма с такова предложение в частните имоти на територията на РДГ - Смолян, досега не е предлагана и не е провеждана. Ето това е целта на професионалиста - да обясни на собственика качества на гората му и как може да получи по-добра цена за нея, запазвайки другите ѝ качества.

„Тук става въпрос каква култура за гората има собственикът. Малцина я имат, но ние сме длъжни постоянно да работим за повишаването ѝ - казва инж. Иванова. - Това е и позицията на РДГ, това е и мой личен стремеж да се обяснява на хората колкото се може повече. Имам впечатления, че повечето собственици напълно разчитат на нашето мнение. Когато не разрешаваме провеждане на някакво мероприятие, е по-трудно, но не и невъзможно, да обясниш защо именно. Самите ние като лесовъди трябва да бъдем по-гъвкави и повече да мислим, когато проектираме мероприятията в тези гори, да прилагаме всички възможности, които да са и в интерес на гората, и в интерес на собственика. По такъв начин не поставяме колегите лесовъди на частна практика в положение да се чувстват „от другата страна на бариерата“.

За отношението и в крайна сметка за културата на собственика към гората в горските кооперации инж. Иванова споделя: „Има много кооперации - чепеларски, ширококошкови, които добре си правят разчетите за наличен ресурс, ползване, продажби. Наблюдаваме и други, които за 4-5 години вече са оползотворили горския си ресурс и се чудят как да изплащат дивиденди. За тях също трябва обучение“.

Ако не зад бариерата, то сега от страната на собстве-

ника е инж. Атанас Ташев, дългогодишен директор на РДГ - Смолян, който сега е пенсионер и работи като лицензиран лесовъд на частна практика. „Спорове може да имаме - споделя той, но противоречия нямаме. Инж. Иванова е с най-голям опит в дирекцията и е доказан професионалист. Тя е принципна и коректна. Мога само да се гордея като неин бивш ръководител, че тя стигна далеч в професията“.

Смолянската лесовъдска колегия успява да запази добрия тон, независимо от превратностите на времето и промените в сектора. Между РДГ - Смолян, и Южно-централното държавно предприятие - Смолян, има диалог при вземане на професионални решения. Заслуга за това може да има само диалогичен ръководител, какъвто е инж. Иванова.

Какво най-много ценя в инж. Сашка Иванова директорът на ЮЦДП - Смолян, инж. Айнур Ибрямова, която е носител на званието „Лесовъд на годината“ за 2006 година? „Познаваме се със Сашка отдавна и това определено помага в работата. Тя е не само професионалист между нас, в нашата гилдия, тя е възприемана като професионалист от обществеността. Всеки знае, че това, което казва, е точно така - проверено и премислено. Като жена е по-консенсусна фигура и в най-конфликтните ситуации“.

Директорът на РДГ - Смолян, инж. Венцислав Фурлански оценява високо своята заместничка. Особено впечатление прави, че те като ръководство много добре усещат пулса на промените и по много сходен начин определят значението на обучение, квалификация и преквалификация, в които да се включват кадрите от всички структури - стопанствата, общините, кооперациите.

Отличието „Лесовъд на годината“ е наш професионален златен орден. Към него всеки от носителите стига с високите си професионални, но и морални качества. Тази година номинацията на инж. Сашка Иванова на Регионалния съвет на лесовъдите в Смолян, подкрепено от ЮЦДП - Смолян, бе повече от еднородна. Когато тя прие високото отличие на тържеството по случай Седмицата на гората в Несебър, спокойствието напусна винаги добре владеещата се Сашка. Присъстващите дълго аплодираха Лесовъда на 2013 година, а инж. Иванова пожела на всеки да изпита това върховно външение, когато те оценяват колеги.

Какво радва днес инж. Сашка Иванова? „Че имаме гора - казва най-искрено тя, - която е в добро състояние на територията на цялата област. Това значи, че добре си вършим работата и дава сили да продължавам напред“.

Тук, на тази родопска земя, където я държи здравият корен. Тук, където е отгледала прекрасни деца - сина Александър и дъщерята Гергана, чийто успешни крачки в живота се отзовават с благодарност в майчино то сърце. Тук, където витае един вечен спомен - за най-непрежалимото - съпруга ѝ лесовъд Руси Иванов, безвреме отишъл от този свят. Спомен, който колкото и да кърви, е за най-хубавото в живота ѝ. Тук, където са хората, които са подали ръка в първите ѝ крачки в професията, и тези, които самата тя е повела като професионалист, ръководител и колега. А доброто се връща така, както в проверената от векове и от самата Сашка народна поговорка: „Направи добро и го хвърли зад гърба. То ще те намери“.

Тук смятат Сашка за силна жена. Това не е призвание, а признание. За професионалните и човешките ѝ достойнства, до които ние се докоснахме с много обич.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимка Йордан ДАМЯНОВ

Европейски регламент срещу незаконната сеч

Инж. Тони КРЪСТЕВ - главен експерт в ИАГ

От 3 март 2013 г. започна прилагането на Регламент (ЕС) № 995/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 г. за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от него.

Основната цел на този Регламент е борбата с незаконната сеч на дървесина и свързаната с нея търговия, като нейното постигане се осъществява чрез въвеждане на забрана за пускане на пазара в ЕС на облъ дървен материал и изделия от дървесина, за които не е доказан законният им произход.

С обнародвано в ДВ, бр. 60 от 2012 г. изменение и допълнение на чл. 127 от Закона за горите за компетентен орган по прилагането на Регламента в Република България е определена Изпълнителната агенция по горите (ИАГ).

Преди близване в сила на Регламента ИАГ организира няколко разяснителни срещи. На проведен в края на 2012 г. колегиум с участието на ръководството на ИАГ, директори на дирекции, началник-отдели и директори на регионални дирекции по горите е представена подробна презентация. В началото на 2013 г. са организирани два обучителни семинара, в които участват служители на ИАГ, министърът на земеделието и храните, представители на браншовите организации в сектора, неправителствени екологични организации, организации за мониторинг, както и някои от по-големите преработватели и търговци, които ще бъдат оператори по смисъла на Регламента. В двата семинара участие взе и Светлана Атанасова от Главна дирекция „Околна среда“ на Европейската комисия, която е пряко ангажирана с разработването на Регламент № 995/2010 и съпътстващите го Делегиран регламент (ЕС) № 363/2012 и Регламент за изпълнение (ЕС) № 607/2012 на Европейската комисия.

През август 2013 г. служители от ИАГ участваха в семинар по прилагане на Регламента, организиран от Браншовата камара на дървообработващата и мебелната промишленост с участието на заинтересовани лица, НПО, оператори и други. Лектори на семинара бяха инж. Живко Богданов и Михаел Якобсен - представители на NERCop - мониторингова организация по Регламента, и Андре де Боер - представител на Европейската федерация за търговия с дървесина.

С цел осигуряване на по-широк достъп на заинтересованите лица до Регламента и съпътстващите го вторично законодателство и указания на електронната страница на ИАГ е създаден специален линк. В края на 2013 г. на електронната страница на ИАГ, в раздел „Документи“, е създадена отделна страница със свободен достъп „Регламент 995“, където се публикуват всички писмени решения, становища и отговори на ИАГ, засягащи прилагането на Регламента.

С писма с рег. индекс № ИАГ-23056/12.06.2013 г. и № ИАГ-28555/25.07.2013 г. са дадени подробни указания на РДГ относно извършването на целеви проверки и прилагането на Регламента.

В края на септември 2013 г. са организирани и прове-

дени три регионални семинара с участието на пряко ангажираните с проверките по Регламента служители от РДГ. На семинарите взеха участие и представители на съответните регионални служби на Агенцията „Митници“.

През май 2013 г. представител на ИАГ участва в 13-ата среща на Комитета по прилагане на законодателството в областта на горите, управлението и търговията (FLEGT) в Брюксел, Белгия. Основен акцент на срещата бе прилагането на Регламент № 995/2010.

В проведено от комисията проучване е установено, че България е една от страните със сравнително голям напредък по отношение на въвеждането в местното законодателство на разпоредби, свързани с прилагането на регламента, включително определянето на санкции за нарушенията.

ИАГ е представила на вниманието на Комитета FLEGT и две анкети, свързани с прилагането на Регламента. През юни 2013 г. представител на ИАГ участва в семинар на тема „Прилагане на Регламент № 995/2010“ в Бая Маре, Румъния. Основната цел на семинара бе анализиране на напредъка по прилагането на Регламента, обмяна на опит и идентификация на добри практики в това отношение.

През септември 2013 г. беше проведено 12-ото заседание на Комитета FLEGT, на което бяха дискутирани въпроси относно проекта на Указания за прилагане на Регламент № 995/2010. Разисквани бяха основно понятията „пускане на пазара“, „пренебрежим риск“, „сложност на веригата за снабдяване“ и изискванията към необходимите придружаващи документи.

За периода 01.09.2013 - 15.02.2014 г. прилагането на Регламент № 995/2010 не е разглеждано в Работната група по горско стопанство и в Постоянния комитет по горско стопанство. Въпреки това се поддържа постоянна кореспонденция по електронна поща за прилагането на Регламента в отделните държави членки и възникналите до този момент проблеми.

Във връзка с осигуряване на информация за лицата, извършващи внос на дървесина и производни от нея, бе организирана среща с Агенцията „Митници“, като бяха уточнени формата и начинът за взаимодействие. С обнародването на предложението от ИАГ и приет от Народното събрание текст в ЗИД на ЗГ се създаде нормативната основа за получаване на информация от Агенцията „Митници“. Предстои подписването на споразумение за взаимодействие.

Със Заповед № 1048/25.11.2013 г. на изпълнителния директор на ИАГ е създадена постоянна работна група, а към всички РДГ са създадени регионални работни групи по прилагането на Регламента. Утвърдени са вътрешни правила за дейността им. Постоянната работна група към ИАГ изготвя необходимите методически указания, предлага решения по конкретни казуси, подготвя унифицирани документални процедури, изготвя указания за извършване и отчитане на проверките, подготвя необходимите отчети и информация по изпълнение на Регламента, координира взаимоотношение-

мо с Агенция „Митници“ и други ведомства във връзка с прилагането на Регламентта и организира обучения. Във връзка с прилагането на Регламентта регионалните дирекции по горите проведоха своите първи проверки, които бяха насочени основно към разясняване на задълженията на операторите и търговците, както и към даване на насоки за предприемане на коригиращи действия за отстраняване на пропуските. Във връзка с прилагането на Регламентта РДГ са извършили следното:

- **В РДГ - Берковица** - през 2013 г. са извършени общо 41 проверки, в т.ч. тип „а“ (лица, закупили гървесина „на корен“ в България) - 1 бр.; тип „б“ (лица собственици на гори или с гори, предоставени им за управление, продаващи гървесина от временен склад за първи път) - 33 бр.; и тип „в“ (вносители на гървесина) - 7 броя. За да бъдат проверени вносителите на гървесина и гървесни продукти тип „в“, бяха организирани две срещи с Териториално митническо управление - Лом, от което е получено пълно съдействие. Направени са предписания за осигуряване на документ за законния произход на гървесината, от която са произведени продуктите, съгласно националното законодателство на страната, от която са внесени. Трябва да се отбележи, че операторите от тип „а“ и „б“ са предмет на ежедневни проверки от страна на служители на РДГ за спазване на нормативната уредба. Протоколите от всички проверки по Регламент № 995 се съхраняват в РДГ - Берковица, на хартиен носител и се води регистър на електронен носител.

- **В РДГ - Благоевград**, е разпоредено на главните горски инспектори по места да извършват проверки на обекти извън тези, които имат регистрирана производствена марка в РДГ и извършващи продажба на продукти от гървесина. Целта е те да бъдат локализирани и да бъдат осъществени последващи проверки по прилагането на Регламентта от експерти на РДГ. Изпратени са писма до общините в териториалния обхват на РДГ - Благоевград, както и до Дирекциите на Националните паркове „Пирин“ и „Рила“, с които са информирани, че според изискванията на Регламентта имат задължения и трябва да изработят съответните документи за изпълнението им. При извършваните проверки е установено, че само един собственик на фирма, стопанисваща обект за гървесина, знае за съществуването на Регламентта. Нито един от останалите собственици на обекти няма яснота за мерките, които е необходимо да предприеме, за да изпълни изискванията, и съответно няма разработена и разпуканата система за надлежна проверка на гоставките. От друга страна, обектите, които извършват само търговия с продукти от гървесина (ПДЧ, MDF, строителни плоскости и ребра, мебели и т.н.), не са регистрирани по реда на чл. 206 от ЗГ в РДГ. Те са значителен брой и го момен-та не са били обект на контрол и проверка от страна на РДГ. За всеки проверен обект и за всяка проверка се води регистър, който би било добре да бъде унифициран на национално ниво.

- **В РДГ - Бургас**, проверките по прилагането на Регламентта са извършвани през целия период март-декември 2013 година. С писмо № 04-05-434/09.08.2013 г. до Териториално митническо управление - Бургас, е поискано и оказано съдействие на РДГ - Бургас, за извършване на проверки по Регламентта. Проверки са извършени на най-големите вносители на гървесина с офиси в Бургас. Извършена е и една съвместна проверка с Териториално митническо управление - Бургас.

За извършените проверки са изготвени констативни протоколи, които не съдържат препоръки, тъй като не са установени нарушения. Всички проверки са отпа-

зени в специален регистър.

- **В РДГ - Варна**, с писма № 1363/31.07.2013 г. и 1389/07.08.2013 г. на РДГ - Варна, от Териториално митническо управление - Варна, и Митническо бюро - гр. Добрич, е изискана информация за фирми, осъществяващи внос на гървесина и продукти от гървесина след 03.03.2013 г. в териториалния им обхват на дейност. През 2013 г. от служители на РДГ - Варна, са извършени 890 проверки по спазване на Регламент № 995/2010, резултатите от които се изразяват в:

- проверки на сечища и временни складове на фирми оператори - извършени са 208 проверки на обекти за добив на гървесина и временни складове. Съставени са 7 АУАН;

- проверки на складове на фирми оператори и търговци - извършени са 674 проверки на обекти за складиране, преработка и търговия с гървесина на територията на областите Варна и Добрич. Съставени са 6 АУАН;

- проверки на търговски вериги и магазини - общият брой на проверените обекти е 8 (3 в област Варна и 5 в област Добрич). При проверките не са констатиран нарушения.

- **В РДГ - Велико Търново**, е издадена Заповед № 261/01.08.2013 г. на директора на РДГ - Велико Търново, с която на горските инспектори е разпоредено да извършват проверки на лица, които:

- закупват гървесина „на корен“ в област Велико Търново и област Габрово;

- продават гървесина от собствени гори и от гори, предоставени им за управление;

- вносители на гървесина и гървесни продукти от страни извън ЕС.

Изготвени са подробни указания за реда на провежданите проверки, съгласно Регламент № 995/2010 на ЕС. След извършване на съответната проверка се изготвя досие, което се съхранява в предвидените срокове. При проверките не са констатиран нарушения и не са изготвяни предписания.

Създаден е регистър за извършените проверки за територията на РДГ - Велико Търново.

- **В РДГ - Кърджали**, при извършените проверки по прилагането на Регламентта няма съставени актове за установени административни нарушения. Разпоредени са коригиращи действия за отстраняване на пропуските, а на следващ етап, ако не бъдат отстранени, ще се премине към по-тежки санкции.

През 2013 г., след началото на прилагането на Регламент № 995/2010, са извършени множество неофициални проверки във фирми, които се определят като „оператори“ и „търговци“ по смисъла на Регламентта. Целта на проверките е собствениците на обекти да се запознаят със задълженията си, произтичащи от Регламентта.

- **В РДГ - Кюстендил**, са изготвили няколко брошури, една от които е предназначена именно за търговците на гървен материал или изделия от гървен материал. Брошурата съдържа описание на основните определения по Регламентта, както и задълженията на „операторите“ и „търговците“ по смисъла на Регламентта. През 2013 г. са извършени комплексни проверки, в рамките на които са проведени и проверки по Регламент № 995/2010. Проверките са извършени както по документи, така и на терена. Включват целия път от планиране на ползването на гървесина до издаването на превозния билет, с който се транспортира добитата гървесина.

При проверките не са констатиран груби нарушения на нормативната уредба при ползването на гървесина в държавните горски територии и в горите - собстве-

ност на Община Кюстендил.

- **В РДГ - Ловеч**, проверките по прилагането на Регламента са извършени основно от горските инспектори. Преди това е проведен инструктаж на служителите относно изискванията към операторите по Регламента. Изготвен е образец на протокол, който е предоставен на служителите. Извършени са проверки на случаен принцип на лица, попадащи в дефиницията „оператори на гървесина“.

За извършените проверки на лица, извършващи дейност в държавни или общински горски територии, са съставени протоколи, придружени с копия на документите, удостоверяващи законния произход на гървесината. Извършени са проверки и относно планирането на добива на гървесина от съответните горски територии - наличие на предвиждане в ЛУП, горскостопански план, план-извлечения, горскостопански програми и други.

- Преобладаващата част от проверките по дисциплина на ползването в горските територии и за законния произход на гървесината, извършвани от служителите на дирекцията, по същество съответстват на изискванията на Регламент № 995/2010. През 2013 г. от служителите на РДГ - Ловеч, са извършени над 4500 проверки за законния произход на гървесината, като са проверявани превозни средства, транспортиращи гървесина, и обекти за добив на гървесина.

Окомплектоването на протоколите от проверките с ксерокопия на проверяваните документи, каквото е изискването на Регламента, обаче изисква наличие на копирна техника, каквато не винаги е възможно да бъде осигурена по време на проверките. Това е причината, поради която не са отчетени като проверки по Регламента.

- **В РДГ - Пазарджик**, бяха планирани и са извършени проверки в трите района на дирекцията - Пазарджик, Велинград и Батак.

Проверки са извършени на вносители на продукти от гървесина от страни извън ЕС, като същите не са били проверявани досега. Посетени от инспекторите на РДГ - Пазарджик, бяха веригите магазини в големите градове на областта - Пазарджик, Велинград, Батак и др., предлагащи продукти от обхвата на Регламента. Проверени са 12 търговски обекти на територията на Пазарджик, предлагащи изделия от гървесина, като не всички попаднаха под определенията, залегнали в каталогите на Регламента.

Извършени са проверки в общините Пазарджик, Велинград, Ракитово и Батак, които са оператори по смисъла на Регламента с пускане на пазара гървесина, добита от земеделски и урбанизирани територии. Проверките се осъществяват както по документи, така и на терен. Няма констатирани затруднения и проблеми по отношение на извършването на проверките. Едновременно с проверките бе проведена и информационна кампания по запознаване на операторите и търговците, извършващи дейност на територията на РДГ - Пазарджик, с разпоредбите на Регламента. На всички проверени обекти са дадени методически указания и разяснения, като е посочено и мястото на публикуване на всички материали, свързани с Регламента - интернет страницата на ИАГ.

Контрол бе осъществен и върху отделни собственици на гори и общински горски структури, продаващи гървесина в България от временен склад, които пускат гървен материал за първи път на пазара, т.е. оператори. Към момента на проверката същите не бяха запознати с Регламент (ЕС) № 995/2010.

- **В РДГ - Пловдив**, са проведени няколко обучения с разяснителна цел на служителите на дирекцията - предимно на експертите и горските инспектори с оглед

запознаването им с изискванията на двата Регламента № 995/2010 и № 607/2012 и уточняване на понятията „оператор“, „търговец“, „пускане на пазара“, „система за надлежна проверка“ и други.

Изготвен е образец на Проверовъчен лист за извършената проверка на операторите, които пускат на пазара гървен материал и изделия от гървен материал по Регламент № 995/2010. Пет екипа от горски инспектори при РДГ - Пловдив, са извършили общо 21 проверки, в т.ч. 8 оператора и 13 търговци.

От извършените първоначални проверки е установено, че операторите и търговците не са запознати с Регламент № 995/2010 и техните задължения във връзка с прилагането му.

По отношение на „системата за надлежна проверка“ и „процедурите за оценка и ограничаване на риска“, които операторите трябва да прибягват, само при един проверен оператор се установи писмена процедура. Действително Регламентът не изисква тази система да бъде писмена, достатъчно е да се познава от отговорните лица на оператора, те да я прилагат и да са в състояние да я демонстрират на проверяващите компетентни органи.

В основната си част изпълнението на Регламент № 995/2010 за операторите и търговците с гървесина се свежда до рамките на познаването и прилагането на разпоредбите на българското законодателство.

- **В РДГ - Русе**, първоначално са определени кои от търговците са обхванати в понятията „оператор“ и „търговец“. Направени са няколко срещи с Териториално митническо управление, Митническо бюро, Свободна безмитна зона и Фитосанитарен контрол - Русе.

Служителите, ангажирани с упражняването на контрол по Регламента, проведоха разяснителна кампания по по-големите вериги магазини, както и по фирми, занимаващи се с гървен материал и продукти от гървесина. На проведените срещи бе разяснено действието на Регламента, задълженията им като оператори, както и нормативните изисквания спрямо тях при придобиването им на качеството „оператор“. Изградена бе и система за периодична кореспонденция с Агенция „Митници“ и Фитосанитарен контрол - Русе. Предприети бяха първи стъпки по изграждането на система за взаимодействие между тези служби и РДГ - Русе, по упражняване на контрол по Регламент № 995/2010.

- **В РДГ - Сливен**, са изготвени образци на формуляри „Система за надлежна проверка“ и „Декларация“, които се попълват от „операторите“ от тип „в“ след внос на гървесина. При извършените проверки се установи, че вносет на гървесина от страни извън Европейския съюз (Камерун, Конго, САЩ) се осъществява от фирми, специализирани в тази дейност, които предоставят на вносителя необходимите документи за произход, качество, законност и други.

През 2013 г. проверките, извършени от служителите на РДГ, обхванаха предимно операторите от типа „а“ и „б“ по смисъла на Регламента. Бяха проверени 274 обекта за добив на гървесина в териториалния обхват на РДГ - Сливен, и 16 - на РДГ - Бургас.

В РДГ продължава регистрирането на производители на мебели като обекти по чл. 206 от ЗГ, с което се навяваме да се подобри контролът върху операторите от тип „б“.

През януари 2014 г. се проведоха срещи с ръководствата на Митническите бюра в Сливен и Ямбол и Митница „Десово“, които се ангажираха да ни информират при внос на гървесина и гървесни продукти.

- **В РДГ - Смолян**, са извършени проверки на юридически и физически лица, които попадат под дефиницията на първите два типа търговски субекти - тип „а“

и „б“. За проверки са изготвени подробни протоколи. Не са констатирани нарушения на ЗГ и подзаконовата нормативна уредба и на Регламентта.

- **В РДГ - София**, са извършени многократни проверки, предмет на които са основно лицата, попадащи под дефиницията „оператори“.

Основният контрол, осъществен от РДГ - София, е насочен към лицата, закупили дървесина „на корен“ в България, и лицата собственици на гори или с гори, предоставени им за управление, продаващи дървесина в България от временен склад за първи път. При направените проверки на операторите от трети тип, вносителите на обла дървесина и дървесни продукти, служителите на РДГ - София, са срещнали трудности, тъй като операторите не са запознати с изискванията на Регламентта.

При системата за надлежна проверка от Регламентта, която включва три елемента: достъп до информация, оценка на риска и ограничаване на установения риск, операторите от трети тип осигуряват само достъп до информацията за източниците и доставчиците на дървен материал и изделия от дървен материал, които биват пускани на вътрешния пазар за първи път. При операторите от трети тип от системата за надлежна проверка липсват оценка на риска и ограничаване на установения риск, които са в процес на усъвършенстване.

- **В РДГ - Стара Загора**, контрол върху операторите тип „а“ и „б“ е осъществяван постоянно. Ежедневно служителите на РДГ - Стара Загора, извършват проверки за законността на дървесината, която се добива, транспортира, съхранява, преработва и т.н. При констатиране на нарушения се предприемат съответните административни и/или наказателни мерки съгласно ЗАНН, ЗГ и НК. В това число се извършват постоянни проверки и на обекти по чл. 206 от ЗГ. Като цяло при извършването на регулярните проверки от служителите на РДГ - Стара Загора, на субектите, попадащи в тип „а“ и „б“, относно спазването на ЗГ, подзаконовите нормативни актове, ЗОСИ, ЗЗТ и ЗУТ не са констатирани нарушения.

- **В РДГ - Шумен**, са извършвани проверки на лица, попадащи в дефиницията „оператори“ съгласно Указанията на ИАГ с изх. № ИАГ- 23056/12.06.2013 г. Проверявани са основно оператори от типа „а“ и „б“, при което изготвяните констатирущи протоколи не са отчитани като документи, съставлявани във връзка с Регламент № 995/2010 г., а са представяни като част от еже-

месечното сведение за извършени проверки по прилагането на Закона за горите.

В заключение можем да обобщим, че през 2013 г. голяма част от операторите не са били запознати с действието на Регламентта и нямат разработени системи за надлежна проверка. Въпреки организираните от ИАГ и РДГ срещи, семинари и дискусии не всички служители, оторизирани да извършват контрол по прилагането на Регламентта, имат необходимата подготовка за прилагането на тази нова европейска норма. Установява се и различна практика при проверките в отделните РДГ, породена от различното тълкуване на разпоредбите на Регламентта и на указанията по прилагането му. Сравнително добре се прилагат изискванията за доказване на законния произход към операторите, които са закупили дървесина „на корен“ в България, както и към операторите - собственици на гори или с гори, предоставени им за управление, продаващи дървесина в България за първи път, което произтича от разпоредбите на Закона за горите.

Основен проблем се очертават операторите, които въвеждат в страната стоки от обхвата на Регламентта с произход от страни извън ЕС. Затрудненията за проверяващите служители идват от липсата на унифицирани документи, на които да се базират при извършването на проверките върху доказателствата за законен произход, а също и при установяване на нивото на риск от допускане на незаконен материал на пазара. За тези оператори е необходима и предварителна информация от Агенцията „Митници“, като тя е предоставена на някои РДГ, а на други е отказана, предвид липсата на разпоредба в тази насока в специален закон. Трябва да се обсъдят възможностите и евентуално да се предприемат мерки за приемане на промени във формата на дневника за постъпката, преработена и експедирана дървесина, като се въведе възможност за осигуряване на проследимост на продукцията на обектите по чл. 206 от Закона за горите.

За всяка проверка трябва да се води протокол, като проверката се извършва в съответствие с документирани процедури. В тази връзка и с цел уеднаквяване на изискванията и практиката е необходимо да се разработи документ, в който да се разпишат унифицирани правила и критерии за извършване на проверките по Регламентта. За всеки проверен обект и за всяка проверка е необходимо да се води регистър, съдържащ данни за извършените проверки, като предлагаме този регистър също да бъде унифициран на национално ниво.

Нови книги

Защита на горите от пожари. Кирил Любенов, Издателска къща на ЛТУ, София, 157 стр.

В учебното и методично пособие, на основата на научни изследвания и практически опит, доц. д-р Кирил Любенов - ръководител на катедра „Технологии и механизация в горското стопанство“ в ЛТУ и лектор по борба с горските пожари за студентите от специалност

„Горско стопанство“, разглежда въпросите, свързани с горските пожари, мерките и мероприятията за

предотвратяване на възникването и разпространението им, навременното им откриване и гасене.

Изданието съдържа 6 глави - Основи на горската пирология, Горски пожари, Пожарна опасност в горите, Гасене на горски пожари и Горска пожарна статистика. Изключително полезен е Речникът на използваните термини.

Книгата е предназначена за специалисти от централното горско ведомство и регионалните дирекции, горжавните горски предприятия и техните подразделения, студентите и учениците по горско стопанство, както и за противопожарните служби, областните и общинските администрации, собствениците на гори или работещите в тях.

Създава се Клуб на докторите лесовъди

Учредителите на Клуба на докторите лесовъди (отляво надясно): Гено Пеев, Деница Пандева, Любчо Тричков, Кънчо Калмуков, Анна Петракиева, Мария Броцилова, Милко Милев, Валентина Маринова, Здравко Сталев, Ценко Ценов, Динко Динев, Георги Гогошев, Христо Цаков, Росен Андреев, Борислав Янговозов, Янчо Найденов, Емануил Димитров

Идеята за среща на лесовъдите от системата на горите, които имат научно-образователна степен „доктор“, датира от преди повече от пет години. Това са инженери, които продължават след дипломирането да разработват определена научна или научно-практическа тема, да търсят нови подходи, алгоритми, механизми за развитие на лесотехническата наука и практика. Това малко или много им създава умения, които поддържат през цялата си професионална кариера - да интерпретират и анализират практическите въпроси през призмата на научния подход.

Могат ли срещите на тези специалисти съвместно, разбира се, с научните работници от опитните станции, ЛТУ и Института за гората да генерират решения на актуални въпроси, свързани с развитието на горския сектор? Това, че такива въпроси има и те не са малко, пролича при срещата на докторите лесовъди, която се проведе на 15 май в конференнтната зала на хотел „Армира“ - Старозагорски минерални бани.

Срещата бе открита от г-р инж. Валентина Маринова - зам.-министър на земеделието и храните, и ръководена от г-р инж. Ценко Ценов - и.д. директор на Дирекция „Гори и лесовъдски дейности“ в ИАГ. Присъстваха директорът на Института за гората проф. д.с.н Христо Цаков, деканът на Факултет „Горско стопанство“ на ЛТУ доц. г-р Милко Милев, директорите на Лесозащитна станция - София, доц. г-р Янчо Найденов и на Опитна станция по дълбоките гори - Бургас, проф. д.т.н. Динко Динев, както и научни работници от опитните станции в Бургас и Свищов (Опитна станция по бързорастящи горскодървесни видо-

ве), лесовъди със степен „доктор“ от ИАГ, РДГ, държавните горски и ловни стопанства.

Идеята висококвалифицираните специалисти да обединят усилия и възможности, с които да се отговаря както на новите предизвикателства пред горския сектор, така и да се търсят подходи за приемственост и насърчаване на младите колеги към придобиване на докторската степен на лесотехническите науки, бе приета от всички присъстващи. Освен че всеки от тях представи своята област на научно изследване, всеобхватно и прямо бяха разисквани проблемите в сектора. Много са негативите и слабостите, които сега съпътстват стопанисването и ползването на горите, много от тях са свързани с провежданите през последните години държавни политики, понякога разнопосочни и взаимно изключващи се. Подобряването на състоянието на горския сектор действително изисква задълбочени дискусии и решения, които да формират правилна национална и отраслова горска политика.

Дали Клубът на докторите лесовъди, както бе предложено да се нарича той, ще допринесе със своя потенциал за това, предстои да се разбере. На тази среща бе решено той да се регистрира в съответствие с българското законодателство, да бъде отворен за всички действащи, пенсионирани и започващи докторантура специалисти. Бяха набелязани и актуални въпроси, за решаването на които да се започне координирана дейност за обща ангажираност на горските институции.

Борис ГОСПОДИНОВ

Тържествено получи дипломите си Випуск 2013 на ЛТУ

На 22 май в Аулата на Лесотехническия университет бе тържественото връчване на дипломите на випуск 2013.

Гости на тържеството бяха Роберта Москон от Дирекция „Култура, образование и младеж“ в Европейската комисия, проф. Мария Хелена Назаре - президент на Асоциацията на европейските университети, Гералд Браун от Университета в Роцок, проф. Христо Цаков - директор на Института за гората - БАН, инж. Альоша Даков - зам. изпълнителен директор на Изпълнителната агенция по горите и груги.

Слово по случай предстоящия Ден на българската просвета и култура и на славянската писменост произнесе чл.-кор. проф. Атанас Ковачев - декан на Факултет „Екология и ландшафтна архитектура“.

С приветствие към абсолювентите и преподавателите се обърна ректорът на ЛТУ проф. Веселин Брезин, който обяви, че тази година дипломите си получават 525 завършили. Сред тях 302 са с образователна степен „бакалавър“, а 223 - „магистър“. Най-много студенти завършват Факултет „Горска промишленост“ - 161, след тях се нареждат Факултет „Горско стопанство“ - със 119, „Екология и ландшафтна архитектура“ - 70, Агронически факултет - 66, Факултет „Стопанско управление“ - 64, Факултет „Ветеринарна медицина“ - 45 абсолювенти. От всички завършващи 20 са отличниците с общ успех от образованието си над 5.90, а 8 са пълните отличници.

Поздрав към абсолювентите отпрати Роберта Москон, поздравителни адреси се получиха от Ваня Добрева - председател на Комисията по образованието и науката към Народното събрание, г-р инж. Валентина Маринова - зам.-министър на земеделието и храните, инж. Григор Гогов - изпълнителен директор на ИАГ.

Връчването на дипломите продължи по факултети.

Във Факултет „Горско стопанство“ аплодирани отново бяха отличниците, които получиха и подаръци от Изпълнителната агенция по горите. За всички дипломиращи се подаръци беше подготвила и фирмата „Хускварна - България“.

Младите бакалаври и магистри бяха поздравени от декана доц. Милко Милев (на снимката с отличничката Нина Александрова), който им връчи дипломите, зам.-изпълнителния директор на ИАГ инж. Альоша Даков, директора на ИГ - БАН, проф. Христо Цаков и проф. Кирил Богданов от ЛТУ.

Тържеството завърши по традиция с летящи във въздуха шапки, с които вече дипломираните специалисти се разделиха със своята Алма матер, за да поемат към реализация в професията. Университетът се гордее с много висок процент на своите възпитаници, работещи по специалността си.

Юлия СЪБЧЕВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Юбилей

Държавно горско стопанство - Кресна, отбелязва 80 години

На 21 май Държавно горско стопанство - Кресна, отбелязва 80 години от създаването си.

Гости на тържеството бяха Ася Стоянова - главен секретар на МЗХ, инж. Альоша Даков - зам. изпълнителен директор на ИАГ, Георги Стоянов - директор на Дирекция „Търговски дружества и държавно участие“, Галя Павловска - началник-отдел в МЗХ, г-р инж. Светозар Михайлов - директор на ЮЗДП, инж. Василий Маринковски и инж. Дамян Дамянов - зам.-директори на ЮЗДП, инж. Иван Янев - председател на Управителния съвет на ЮЗДП, инж. Илиян Кръстев - кмет на Кресна, Димитър Капитанов - зам. областен управител на Благоевградска област (сн. 1).

Тържеството бе открито от директора инж. Светослав Татарски с кратък обзор за историята и развитието на горското стопанство (словото публикуваме отделно).

Поздравления към присъстващите отправиха гостите на тържеството. С честването се отбелязва и 135 години от създаването на горската служба в Бълга-

рия, напомни инж. Иван Янев. След поздравленията отец Георги Танчев направи водосвет за здраве на служителите и молебен за горите на Кресна (сн. 2) и подари на ръководството икона на Свети Иван Рилски - за просперитет на стопанството и колектива.

С грамота и юбилеен плакет бяха наградени 18 бивши служители на стопанството.

Награди получиха и учениците, участвали в конкурса за рисунка на тема „Природата около нас“.

Авторската изложба на инж. Михаил Михайлов с фотоси от парка и региона, както и юбилейната книга бяха посветени на празника.

За доброто настроение допринесе мъжката певческа група при НЧ „Култура“ - Кресна, която изнесе кратка музикална програма. Разбира се, празникът нямаше да е същият без песента „Хубава си, моя горо“.

За да се увековечи 80-годишният юбилей на ДГС - Кресна, и да се почетат огромните усилия и богатият професионален опит на лесовъдите, бе открита мемориална плоча от директора инж. Светослав Татарски и главния секретар на МЗХ Ася Стоянова (сн. 3). Във въздуха полетяха 80 бели, зелени и червени балона, символизиращи българския триколюб.

Инж. Михаил МИХАЙЛОВ

Колективът на стопанството

Слово на инж. Светослав ТАТАРСКИ - директор на ДГС - Кресна

Уважаеми колеги,
дами и господа,

За мен е чест и удоволствие да поздравя всички гости, лесовъдите, ветераните и горските служители по случай 80-годишния юбилей на Държавно горско стопанство - Кресна.

ДГС - Кресна, е основано на 19.05.1934 г. като реверно със задача да стопанисва и охранява общинските гори на селата Влахи, Ощава, Кресна и Брезница.

Днес стопанството се разпростира върху западните склонове на Пирин и източните склонове на Малешевската планина. Най-високата точка е 2915 м (връх Вихрен), а най-ниската - 135 метра. Дърводобив на височина 1930 м е нещо обичайно за тукашните условия, които, от своя страна, предлагат наклони в обектите над 35 градуса. Особено специфично е влиянието на средиземноморския климат, който определя и богатото биологично разнообразие от птици, земноводни, влечуги, прилепи, пеперуди в района.

Многообразието от месторастения и преходносредиземноморският климат са от значение за това на територията на стопанството да се намират и всички видове защитени територии: част от Национален парк „Пирин“, терцерният резерват „Тисата“ с дървесен вид дървовидна хвойна, защитените местности от източен чинар „Буйна“, „Илинден“, „Кучкарника“. Други защитени местности са „Трите дъба“, с. Моравска, „Орлите“, в която под защита са ята от скален орел - символ на Националния парк „Пирин“, и други. В територията на стопанството попада и част от Европейската екологична мрежа „Натура 2000“, като 89 % от площта му са защитни и рекреационни гори.

Цялата площ на ДГС - Кресна, днес е 20 686 ха, разделена на три горскостопански участъка - Ощава, Влахи и Брезница. От тази площ 19 644 ха е държавна горска територия, 813 ха е общинска горска територия и 229 ха е частна горска територия.

Стопанството има свои специфични особености. Поради голямата разлика в надморската височина на територията му растат почти всички дървесни и храстови широколистни и иглолистни видове, съществуващи в България. Тук се намира и една от най-старите в страната култури от питомен кестен, която е вече над 55-годишна, както и реликтният дървесен вид от периода на терциера - дървовидна хвойна.

Стопанството заема осмо място в страната със своите 78 % лесиност от територията на общината.

Преди повече от 50 години тук са обособени семепроизводствени насаждения от бяла мура, смърч, ела и бял бор, а през 80-те години на XX век бяха създадени над 250 дка горски семепроизводни градини от черен и бял бор.

ДГС - Кресна, е традиционно силно стопанство не само в регионален, но и в национален мащаб. Най-голямото негово богатство са служителите.

Ръководители са били такива изяви лесовъди като Ангел Куртишев, който поема единното горско стопанство през 1960 г. и приема грандиозните залесявания.

От 1965 до 1973 г. директор е инж. Георги Петрушев, който създава от ГС - Кресна, два пъти национален и три пъти окръжен първенец. Изграждат се работнически жилища и ремонтна работилница. След него ръководител е инж. Симеон Юручки, при когото се разширява пътната мрежа и се въвежда почти пълна механизация в дърводобива.

Изтъкнати служители, на които дължим съхранението и развитието на това зелено богатство през годините и на които изказваме благодарност, са: Георги Тасев, Захари Митрин, Крум Трайков, Трайчо Димитров, Иван Вангелов, Христо Паскалев, Георги Аврамов, Геор-

ги Атанасов, Иван Гюрев и други.

В дългата история на стопанството са работили много горски надзиратели, технически ръководители на обекти, рефенти, лесничей, началник-участъци, технолози, главни инженери, зам.-директори, които с труда си са създали това голямо зелено богатство от над 100 000 дка залесени гори, като за залесяване на нашите територии са използвани повече от 20 иглолистни и широколистни дървесни вида.

Голям процент от извършените залесявания са по Националната дългосрочна програма за борба с ерозията от 1978 година. Укротени са десетки порои и изградени няколко десетки противоерозионни съоръжения.

През 1956 г. в тази сграда е открита секция за укрепяване на пороите с ръководител Любомир Велев към Института на гората при БАН.

През 1983 г. в стопанството е внедрена първата в България късометражна въжена линия от колектив на Института на гората с ръководител проф. Васил Василев.

За високия професионализъм и отдаденост към гората стопанството и неговите служители са награждавани с всички най-високи държавни отличия.

Забележителни са големите залесени масиви в местностите Стара Кресна, Калестирски баир, Хладката баня, Света Петка, Почеп, Сорек, Гюргевца, Марина горница, Градешка баня, Дерилище, Кукувица, Будилци, Стара Моравска, Везище, Гривица, Обещеник, Дивилово.

Изградени са стотици километри горски пътища, от които главните пътни артерии с високо значение за поделението са:

- Кресна - Загаза; Пещта; Зиданицата; Нивча; Русалиите;
- Стара Кресна - Обора - отдел 74 - Мечките - Русалиите, част от който бе асфалтирана през 80-те години на миналия век;
- с. Горна Брезница - Долен Ивищник - Воски - Заставата;
- Долен Ивищник - Равно боре - Гривица - Чифлика - Врътката.

И сега приоритет на ДГС - Кресна, е строителството на пътища в труднодостъпни местности Езерешка вада, Синьо меле и други.

Голямата отговорност на стопанството е да опазим нашето зелено богатство за идните поколения. Предстои усилена работа по възобновяване на горите: добив на елитни семена от семенните насаждения и градини, производство на висококачествен посадъчен материал и залесяване ежегодно на 128 дка нови гори, отглеждане на новосъздадените горски култури и млади насаждения.

Друг приоритет на стопанството е отглеждане на младите насаждения с извеждане на отгледни сечи с материален добив, селекционни сечи в семепроизводните насаждения и възобновителни сечи в зрелите насаждения, като задачата ни е добив на 19 000 м³ лежача дървесина годишно.

На днешния празник бих искал да благодаря на всички вас, уважаеми колеги, за неуморната работа и грижите, които полагате за охраната и стопанисването на горските територии в обхвата на дейност на ДГС - Кресна, за запазване и обогатяване на видовото разнообразие. Благодаря ви също за високия морал и решителност, които проявявате в работата си.

Пожелавам на всички ви здраве, сили, дръзновение и много професионални и лични успехи.

Нека заедно имаме още много поводи да бъдем горди от това, че с действията си сме допринесли за развитието на българската гора. И нека не забравяме, че работата ни днес ще донесе своите резултати утре!

Честит празник на всички служители, колеги и приятели!

Екофестивали

„Зелени дни“ в София - новият туризъм, чистата храна, здравият живот

От 10 до 14 май в София, в пространството пред Паметника на Съветската армия, се проведоха петите „Зелени дни“ (сн. 1). Фестивалът на новия туризъм, който набира популярност със своята иновативност и атрактивност, се радва на все повече участници и посетители. Организаторите на „Зелени дни“ Българската асоциация за алтернативен туризъм (БААТ) и Туристическата агенция „Одусея-ин“, чиято запазена марка се явява фестивалът, тази година провеждат събитието с подкрепата Столичната община, Министерството на икономиката и енергетиката и Френското и Американското посолство. Организаторите определят кръга и аудиторията, създавани от про-

летния екофестивал, като притежатели на предприемчивост, креативност, отговорност, етичност, с поглед към нови бизнес хоризонти и алтернативни дестинации, за които тепърва ще се говори. Открито официално от Йорданка Фандъкова - кмет на София, Иво Ма-

ринов - директор на Общинско предприятие за туристическо обслужване, Анелия Генова - представител на Министерството на икономиката и енергетиката, и Любомир Попйорданов - председател на БААТ и създател на „Зелени дни“ (сн. 2), събитието още от първия ден разгърна своята обширна програма.

Дните на фестивала бяха посветени на търговци на биопродукти, повечето от които са сертифицирани, както и на хората, предлагащи автентично домашно гостоприемство - над 30 представители на най-добрите практики в тези направления, на представящите модерен „зелен“ спорт - колоездене, катерене, трекинг (продължителен планински преход). Мястото пред паметника стана изява и на фотографите, любителите на аутдора (игрите на открито) и изпълнителите на музиката и автентичния фолклор.

Природните паркове „Витоша“, „Врачански

Балкан“ и „Странджа“ участваха в тазгодишните „Зелени дни“ в София. Хорото на фестивала поведе, в буквалния смисъл, фолклорната група от Малко Търново (сн. 3), която пристигна да участва в представянето на Тематичния ден на Природния парк „Странджа“ с директор инж. Петко Нанчев. Парковата дирекция презентира

в тазгодишните „Зелени дни“ природното и културното наследство на региона с дискуссионен семинар за бъдещето на природата и хората, живеещи на територията на „Странджа“, и с обичая нестинарство. В шатрата на парка посетителите бяха посрещани с местни продукти, биокосметика и традиционни плетива, представени от странджанските майсторки на кулинарията и занаятите.

ДПП „Врачански Балкан“ в своята шатра бе организирал работилницата „Светът на прилепите“. В годината на своя 80-годишен юбилей ДПП „Витоша“ представи на посетителите своята дейност, като особено атрактивна бе изградата с публиката с множество награди. Презентацията на доц. д-р Йордан Йорданов с помощта на студенти „Алтернативен туризъм в Лесотехническият университет - Зелена академия“ бе приета много добре.

Нова инициатива на фестивала тази година бяха т.нар. зелени мениджъри, които консултираха желаещи по въпросите как да станем биопроизводители, как да направим „зелена къща“ за гости, как да станем планински водачи.

Светлана ИВАНОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Информация

Възстановено е ДГС „Рилски манастир“

На 12 май със Заповед РД-49-68/26.02.2014 г. на министъра на земеделието и храните проф. Димитър Греков бе възстановено ДГС „Рилски манастир“ със седалище в гр. Рила. Това е 38-ото териториално поделение в състава на Югозападното държавно предприятие - Благоевград. От 2010 г. стопанството беше част от ДГС - Дупница. „Рилски манастир“ е едно от най-старите в страната, създадено в далечната 1894 година. Близко 13 400 ха са държавните гори на територията на двете общини Рила и Кочериново, които попадат в обхвата на дейност на ДГС „Рилски манастир“. За негов директор е назначен инж. Иван Коюв. В ДГС „Рилски манастир“ ще работят 24 служители, чиито длъжности в новото стопанство ще бъдат запазени (сн. 1).

На церемонията присъстваха областният управител на Благоевградска област Иван Каракашки, депутатът Иван Ибришимов, който по стар обичай плисна менче с вода за сполука (сн. 2). Гости на тържеството бяха и директорът на РДГ - Благоевград, инж. Васил Пуров, кметът на гр. Рила Георги Кабзималски, игуменът на Рилския манастир епископ Евлогий Агрианополски, председателят на Управителния съвет на ЮЗДП - Благоевград, инж. Иван Янев и представители на държавни служби в региона.

Поздравителен адрес се получи от зам.-министъра на земеделието и храните д-р инж. Валентина Маринова. На тържеството присъстваха и бившите директори на ГС „Рилски манастир“ инж. Борис Бузов, инж. Климент Мавров, инж. Атанас Диманков, инж. Иван Янев и лесовъди ветерани, работили в стопанството.

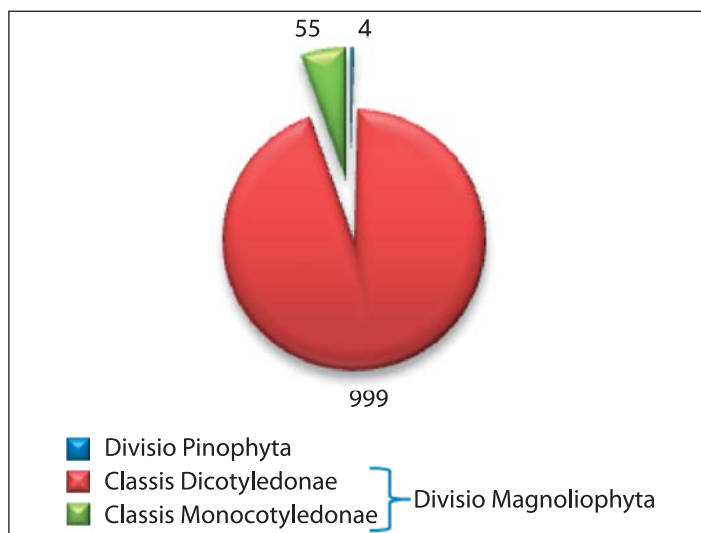
Инж. Михаил МИХАЙЛОВ

Богатството на медоносите от флората на България

Проф. д-р Александър ТАШЕВ, Евгения ВЕЛИНОВА - Лесотехнически университет

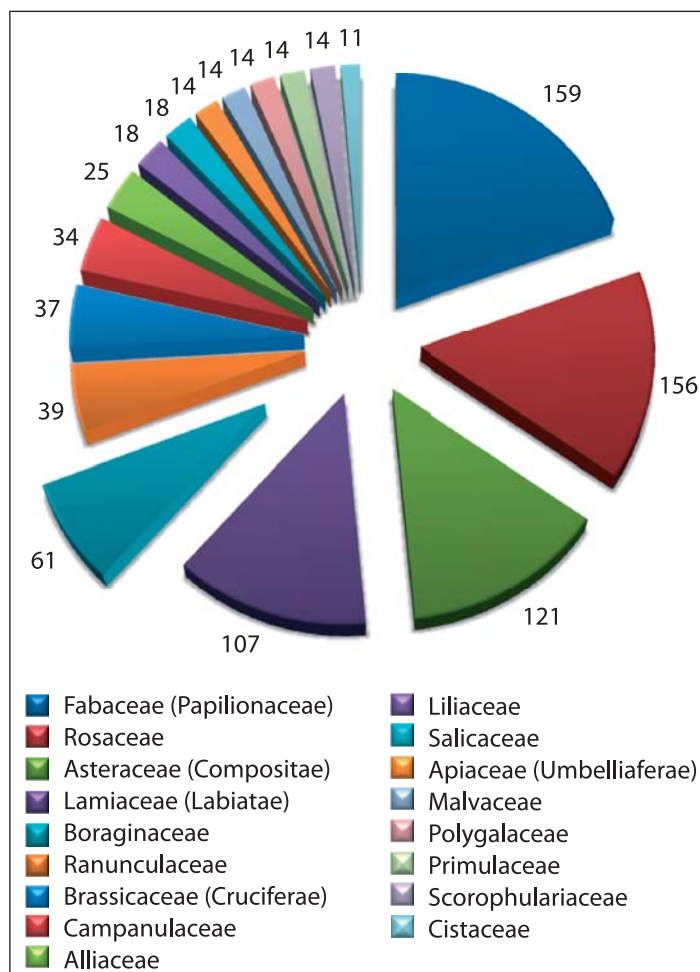
Медоносни се наричат тези растения, чиито цветове са естествен източник на храна за медоносната пчела. Пчелите събират основно два продукта - цветен нектар и цветен прашец. Нектарът се отделя от специални жлези, възникнали в процеса на паралелната еволюция на растенията и насекомите - нектарници, а прашецът се образува в специални генеративни органи - тичинки. Пчелите преработват в мед събрания нектар (със захарно съдържание около 50-56 %), като запазват излишъка и част от прашеца. Освен тези два продукта пчелите събират от растенията също така пчелен клей и медена роса (мана), които нямат такова значение за тях, както нектарът и прашецът.

На основата на анализ на литературни данни и в резултат на собствени наблюдения бе съставен списък на диворастващите медоносни растения в България, в който фигурират 1059 вида от 300 рода и 85 семейства от флората на страната. Това представлява 28.4 % от видовете, 32.9 % от родовете и 54.8 % от семействата във флората на България. Вероятно броят на тези растения е по-голям (например представители на сем. Cistaceae, род *Potentilla* и гр.), но поради липса на конкретни данни за тях в списъка бяха включени само растенията, за които са установени конкретни сведения.

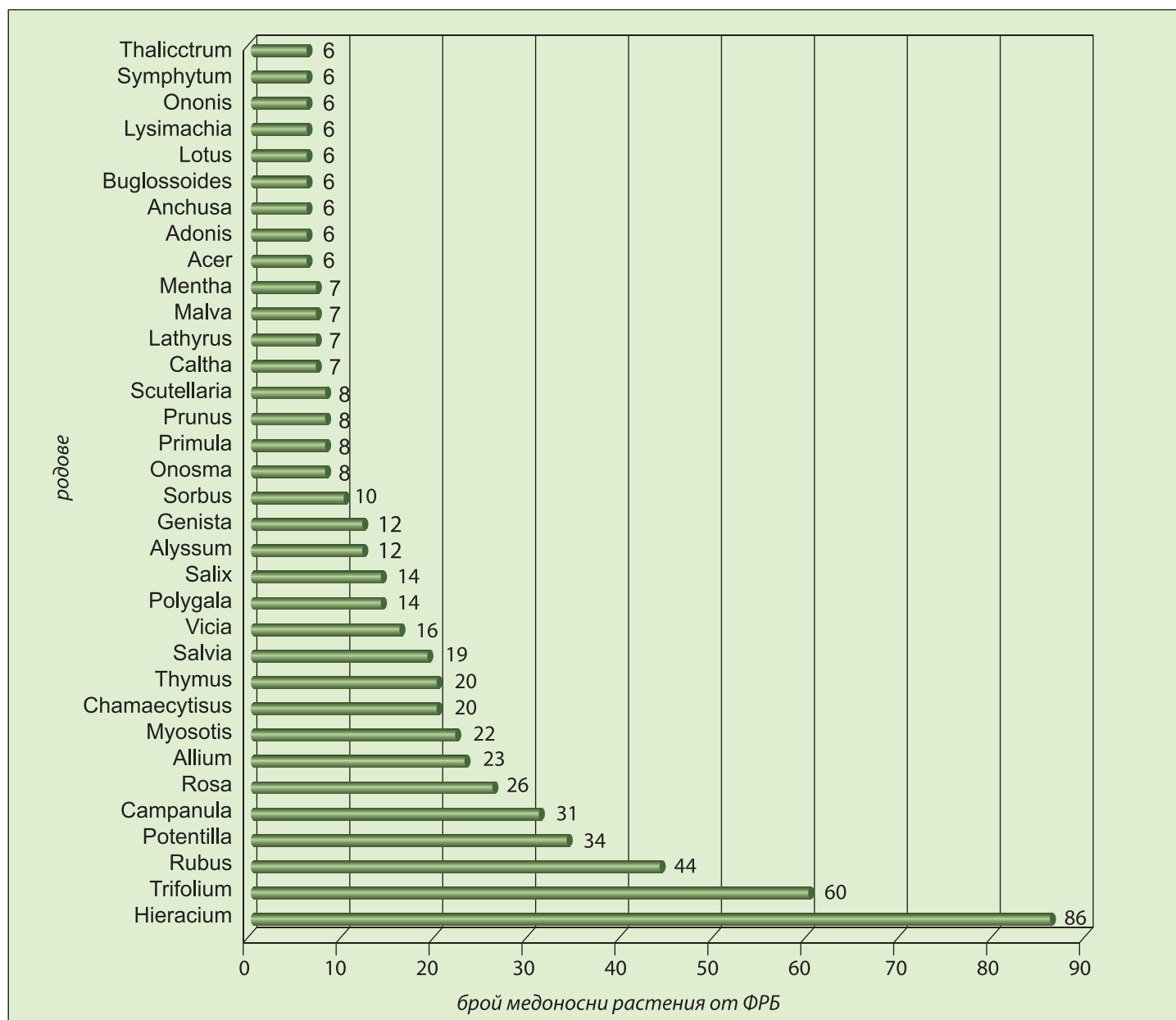
Фиг. 1. Разпределение на медоносните растения от флората в България по отдели и класове

От фиг. 1 се вижда, че медоносите от отдел Голосеменни (*Pinophyta*) са 4 вида, или 0.4 % от разглежданите, и са представени от 3 рода. В отдела са включени видове от семейство Купарисови (*Cupressaceae*) и семейство Борови (*Pinaceae*), всяко от които е представено с по 2 вида, от които пчелите ползват поленовия прашец. Останалите медоносни са от отдел Покритосеменни (*Magnoliophyta*) - 1054 вида, или 99.6 % от всички. Клас Едносеменелни (*Monocotyledonae*) е представен от 7 семейства, 25 рода и 56 вида (5.3 %), а клас Двусеменелни (*Dicotyledonae*) от 76 семейства, 272 рода и 1000 вида (94.4 %).

Фиг. 2. Брой на медоносните растения в семействата от флората на България, представени с повече от 10 вида

От фиг. 2 се вижда, че най-богато на медоносни видове семейство е Fabaceae - 159 вида, или 15.0 % от всички медоносни растения. На второ място е семейство Rosaceae - 156 вида (14.7 %), следвано от Asteraceae - 121 вида (11.4 %), Lamiaceae - 107 вида (10.1 %), Boraginaceae - 61 вида (5.8 %), Ranunculaceae - 39 вида (3.6 %), Brassicaceae - 37 вида (3.5 %), Campanulaceae - 34 вида (3.2 %), Alliaceae - 25 вида (2.4 %), Liliaceae и Salicaceae - 18 вида (1.7 %). С по 14 вида са Apiaceae, Malvaceae, Polygalaceae, Primulaceae,

Фиг. 3. Брой на медоносните растения в родове от флората на България, представени от повече от 5 вида

Scrophulariaceae, с 11 вида е Cistaceae. Семействата, присъстващи с по 1 вид, са 19, с 2 вида - 14, с 3 вида - 15. От графиката (фиг. 3) е видно, че с най-голям брой двуворастящи медоносни е представен род *Hieracium* - 86 вида, или 8.1 % от разглежданите, следван от родовете *Trifolium* - 60 вида (5.7 %), *Rubus* - 44 вида (4.2 %), *Potentilla* - 34 вида (3.2 %), *Campanula* - 31 вида (2.9 %), *Rosa* - 26 вида (2.4 %), *Allium* - 23 вида (2.2 %), *Myosotis* - 22 вида (2.1 %), *Chamaecytisus* и *Thymus* - 20 вида (1.9 %), *Salvia* - 19 вида (1.8 %), *Vicia* - 16 вида (1.5 %), *Polygala* - 14 вида (1.3 %), *Salix* - 13 вида (1.2 %), *Alyssum* - 12 вида (1.1 %), *Genista* - 12 вида (1.1 %), и *Sorbus* - 10 вида (0.9 %).

С по 8 вида (0.8 %) са представени родовете *Prunus*, *Onosma*, *Primula*, *Scutellaria*, със 7 вида (0.7 %) - *Caltha*, *Lathyrus*, *Malva*, *Mentha*, с 6 вида (0.6 %) - *Acer*, *Adonis*, *Anchusa*, *Buglossoides*, *Lotus*, *Lysimachia*, *Ononis*, *Symphytum* и *Thalictrum*. С по един вид са представени 158 рода, а с по два - 44 рода. Флората на България разполага със значителен потенциал от медоносни растения - повече от 1000 вида, които цъфтят през всички месеци от годината, като голяма част от тях същевременно са и лечебни.

Неолибералната политика в горския сектор

Инж. Христо ВЪЧОВСКИ

Теоретичните основи на неолиберализма са пазарна икономика, доминираща и активна роля на частната собственост и отдръпване на държавата от управлението на икономиката. Пазарът се смята за основен динамичен фактор, чиито цели са рационална и ефективна стопанска дейност и по-бърз икономически растеж. Тържната система и конкуренцията се приемат като задължителни условия за постигане на тези цели. Неолиберализмът, под една или друга форма, се утвърждава като основен принцип в световната политика и икономика след 70-те години на XX в., а в България - след 1989 година. В периода на голямата икономическа криза той е предмет на остра критика и преоценка, по-специално теоретичната му постановка за ненамеса на държавата в управлението на икономиката.

Накратко ще разгледаме някои особености при приложението на неолибералната политика на държавата в областта на горската индустрия и горското стопанство у нас.

Горска индустрия. Неолибералните принципи и идеи, отразени в съответните нормативни документи, бяха реализирани както в другите отрасли, така и в горската индустрия. Смяната на социалистическата икономическа система с капиталистическата обективно доведе до сериозни смущения в икономиката на държавата. С над един милион кубически метра намалява вносът на облага дървесина и целулозата. До голяма степен държавата се отдръпва от непосредственото ръководство на стопанската дейност, ликвидирана е планово-разпределителната система, установени са нови пазарни принципи. Но пазарът, който се смята за двигател на икономиката в началния период, не успява в достатъчна степен да регулира сложните процеси на трансформацията в икономиката и производството и потреблението намаляват. Докато през 1990 г. се произвеждат 958 000 м³ гъски и греди, през 1993 г. - едва 286 000 м³, а хартии и картон - съответно 324 000 и 150 000 тона. Предприятията не използват пълноценно производствените си мощности, стават губещи, много от тях се декапитализират и пазарната им цена силно спада. Така в резултат на неолибералната политика на държавата в областта на горската индустрия всички мощности са приватизирани, а някои закрити.

Повечето големи комбинати и заводи със съвременен оборудване за комплексна преработка на дървесината (например в Пещера и Велинград) са продадени на безценница и постепенно ликвидирани от новите собственици. Държавата понесе милионни загуби. Разбира се, има и предприятия (в Бургас и Троян), които след приватизацията модернизираха и осъвремениха производството си и днес са водещи в бранша. Появиха се стоици гребни гаражни предприятия на дървообработващата и мебелната промишленост и с това се промениха обликът и структурата на нашата горска промишленост.

Положителната страна на масовата приватизация е, че определен, макар и малък, брой предприятия са модернизирани или са изградени нови със съвременна технология и оборудване. Те имат съществен принос за запазване на нивото на експорта, рационалното използване на дървесната суровина и за финансовата ефективност на сектора. Производството на плочи (ПДЧ) се увеличи 2.59 пъти и през 2011 г. (данни на „Евростат“) достигна 831 944 м³, а целулозно-хартиената промишленост постепенно се стабилизира. Но изградените производствени мощности са все още недостатъчни, за да преработят възможните годишни добиви на дървесина.

Търговията с дървесина бележи динамичен растеж, като за около 20 години износът бързо е увеличен. През 2011 г. са изнесени 919 314 м³ обла дървесина и 979 224 м³ бичени и плочести материали, докато вносът е съответно само 60 192 и 509 207 куб. метра.

Съществено се промени структурата на външната търговия. От голям вносител на суровини през периода на плановата икономика при господството на пазарните принципи държавата се превърна в голям износител на обли материали, което е характерно за страни със слабо развита икономика. В същото време в южните ни съседки дървопреработващи заводи работят главно с българска суровина.

Приложените принципи на неолиберализма в дървообработващата и целулозно-хартиената промишленост днес могат да се оценят критично. Те имаха стихийен характер, държавата понесе големи финансови загуби при продажбите на предприятията и техните основни и производствени фондове. Построените многобройни малки дърскорезни фабрики не допринасят за пълноценно използване на дървесината. Най-важното - неолибералната политика в горската индустрия не можа да реши изцяло основния проблем за ефективното и пълноценното използване на дървесните суровини съобразно тяхната структура и икономическата цел, а оттам - и за повишаване на приноса на горския сектор в националната икономика.

Дърводобив. При дърводобива и другата стопанска дейност в държавните гори също бяха приложени теоретичните принципи на неолиберализма. Постепенно са ликвидирани съответните държавни структури, а наличната техника - разпродадена. Дърводобивната дейност се отдели от стопанисването и се предостави на частни фирми и предприятия. Идеята бе, че пазарът и конкуренцията между добивните предприятия ще повиши финансовата ефективност на дърводобива, която включва рационализацията на производствените процеси и сортиментната обработка на отсечената дървесина. Най-съществено съображение за разделянето на двете дейности бе, че така горските стопанства ще съсредоточат вниманието си в лесовъдските дейности, свързани с приложението на лесоустройствени проекти. Практическият опит обаче не потвърди изцяло тези предположения. Нараснаха крайните разходи на хектар при залесяването (12 163 лв.), а в някои стопанства - и на кубически метър при добива обезличена дървесина. Финансово-икономическият модел за дърводобивната дейност и стремежът за максимална печалба са причини за сериозно подценяване на неопложните лесовъдски работи. Неизползването на дифе-

ренциалната рента за определяне на реалната цена на дървесината и външнотърговската активност довеждат до сравнително високите вътрешни цени на областта дървесина, което не поощрява, а затруднява развитието на горската индустрия, включително и изграждането на нови предприятия. Не се заделят необходимите инвестиции и други финансови средства за направляване на възпроизводствените процеси в гората, за подобряване на състоянието на нископродуктивните гори, за строеж на горските пътища. През 2012 г. от приходите от дърводобива и страничната дейност, които представляват 200 066 000 лв., за залесяване са отделени само 13 610 000 лв., или 0.07 % (Аграрни доклади).

Приложението на неолибералните принципи е една от причините техническото и технологичното преоборудване в дърводобива да изостава, подготовката на квалифицирана и технически грамотна работна сила да е на ниско равнище, а социалните проблеми на работниците да не се решават.

Всичко това подсказва, че не трябва слъпо да се робува на определени принципи и теории, а да се търсят и прилагат рационални за времето си организационни и финансово-икономически управленски решения. Може би при определени условия по-ефективно ще бъде създаването на паралелни, взаимно конкуриращи се субекти, които да доказват своето право на съществуване - смесената публично-частна форма на организация на ползването в горите или горските стопанства, които пряко се занимават с лесокултурната дейност, а също не и с дърводобив.

Гори и горско стопанство. За разлика от другите сектори на икономиката в Европа и у нас неолиберализмът не можа да се утвърди като господстваща идеология за управление на горите. Новите идеи за устойчиво развитие на природата и обществото и възникналите сложни екологични проблеми наложиха, особено в Европа, държавата пряко да се намесва и до голяма степен да определя правилата на стопанисване и управление на всички гори независимо от тяхната собственост. По тези причини в течение на десетилетия не се наблюдават тенденции за увеличаване на дела на горите - частна собственост, както предлага неолибералната теория (Въчовски, 2005).

Елемент на неолиберален подход при управлението на държавните гори е пазарният принцип при определяне на размера на дохода (10 % от печалбата), който държавата получава за предоставяне на съответните предприятия собствени гори за управление и ползване. Другата съществена особеност е, че държавните предприятия извършват стопанската си дейност по обем и направления съгласно лесоустройствените проекти, което до голяма степен лимитира техните възможности за големи печалби.

Ловно стопанство. Съгласно Закона за лова и опазването на дивеча като национално богатство дивечът е държавна собственост, затова икономическият модел се характеризира с някои особености. Държавата пряко управлява и контролира процесите на възпроизводство на дивечовите богатства в техните оптимални граници. Стопанисването и ползването на дивеча, ловностопанската дейност както в ловните участъци, така и в арендованите територии е организирана до известна степен на неолибералните принципи на пазарната икономика. Целта е стопанисващият орган, главно арендаторът, да инвестира средства в увеличаване на дивечовите запаси и естествено да реализира максимална печалба. Специфичното и тук е, че тази дейност по обем и направление е ограничена в рамките на утвърдения план за развитие на ловностопанската дейност и за отстрела. При тържните процедури арендаторът заплаща на държавата (бюджета)

нормативно определени такси и други вноски, а за държавните горски предприятия размерът на сумите е резултат на тържната сделка. Положителната страна на тази смесена форма на управление на ловното стопанство е, че при спазване на нормативните изисквания допринася за подобряване на рентабилността му и намаляване на държавните разходи. Резултатите от приложението на новите, до известна степен пазарни принципи, са все още незадоволителни. Например запасът на сърната все още е далеч от допустимия. Докато през 1990 г. видът наброява 120 350, през 2013 г. е 94 410 при допустими запаси 324 000-376 000 броя според Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България 2013-2020 година. Това се отнася и за благородния елен, заека, яребицата и някои други видове дивеч. В същото време нарастват популациите на хищниците, което сериозно се отразява на възпроизводството на дивеча. Следователно прилаганият модел на управление и стопанисване на дивеча все още не е допринесъл съществено за решаването на основните ловностопански проблеми. Наред с това при арендната стремежът за максимална печалба понякога е в противоречие с нормативните изисквания за отглеждане на устойчиви и високопродуктивни гори, затова държавата трябва да преоцени и да регулира системата, като по-непосредствено направлява ловностопанските процеси.

Както вече посочихме, неолибералната политика в областта на горското стопанство като цяло до голяма степен е причина за значителното намаляване на инвестициите в сектора, което затруднява производствено-техническата модернизация и икономическата ефективност на предприятията. На практика управлението, особено на държавните гори, се усложни и бюрократизира, което създава предпоставки за критично отношение към държавната собственост.

Обща оценка и предложения. Неолиберализмът, въпреки отбелязаните слаби страни, някои от които се дължат на причини от процедурен и организационен характер, осигури преминаването на горския сектор от социалистическата икономическа система към пазарните принципи на управление. В отделни случаи, при сложни ситуации и трудности, държавата се отклонява от прилагането на тези принципи, като през определени периоди големите дървопреработващи предприятия ползват известни предимства при снабдяването със суровина, включително продажбата ѝ по съгласувани цени. Правени са и опити държавата да налага такси при износа на едрата дървесина с цел преработването ѝ да става у нас, както и някои други отклонения от пазарните правила и норми.

Водената неолиберална политика в горския сектор не можа да реши изцяло основния въпрос за рационално и ефективно използване на суровината. Страната се превърна от вносител на износител на суровина. Годишният износ на обли материали и дърва води до милиони левове нереализирана принадена стойност, до загуба на стотици работни места. Около 500 000 м³ достъпна широколистна дървесина не се добива поради липса на пазар. По същите причини при дърводобива хиляди кубически метри индустриална дървесна маса, включително трупи за бичене, се отсичат и продават като дърва. През 2011 г. в буковите високостъблени гори отсечената и продадена като дърва дървесна маса представлява 74.6 % от общия добив при 52.2 % по разчет. Това е резултат главно на прилаганите неолиберални принципи на ръководене на стопанската дейност, на безсилието на пазара да реши проблема, както и ненамесата на държавата в рамките на своите компетенции и лостове за регулиране на негативните процеси. Поради причини от икономически характер - ниската

възвръщаемост на вложените капитали, качеството и относително високите цени на суровините, както и трудността при реализация на продукцията, частният капитал не е заинтересован да инвестира средства в строителството на нови мощности.

За преодоляване на това състояние е необходимо централното ведомство по горите да направи задълбочена преоценка на водената досега неолиберална горска политика и да разгледа по-глобално, а не както досега само от екологичен и лесовъдски аспект, проблемите на горския сектор. На тази основа, съвместно със съответните ведомства, да разработи програма за пълноценно и ефективно използване на националните горски ресурси, утвърдена от Министерския съвет. В тази програма би трябвало да се обърне внимание на следното:

1. Държавата като собственик и дърводобивните фирми, въз основа на задълбочени проучвания, да вложат свои капитали или в съдружие с частни лица и фирми, на акционерен принцип, да участват в построяването на мощности (1-2 завода) за преработка на обла гървесина, предимно на плочи и целулоза и евентуално за дълбочинна преработка на част от едрата широколистна гървесина. Големи световни фирми и съдружения - притежатели на гори, поначало сами добиват и преработват собствената суровина и така реализират повисоки финансови резултати, увеличаване на стойността на горския капитал, печалбите и ежегодната горска рента (Въчовски, 2013).

2. При строителството на новите заводи да се предви-

дят преференциални банкови заеми, данъчни и някои експортни облекчения. Таксите „на корен“ на широколистната гървесина и гървата, които се използват при производството на плочи, целулоза и гървесна маса, да бъдат определени въз основа на реалната диференциална рента на това производство или с до 50 % по-ниски от гървата за отопление.

3. Министерството трябва да прояви по-голяма политическа активност при търсене на инвеститори и нови външни пазари за реализация на продукцията.

4. В горското стопанство може би е необходимо да се преоценят някои от строгите неолиберални принципи и прилаганият финансов модел. При дърводобива, ловното стопанство и при другите горскостопански дейности да се разнообразят прилаганите досега форми на стопанска дейност.

5. Държавните горски предприятия да се превърнат в холдинг или в стопанско обединение, което да разполага със значителни финансови средства за решаване на проблемите на горския сектор като цяло. За целта нормативно да се увеличат средствата във фонд „Инвестиции в горите“, които да се ползват за направляване на възпроизводствените процеси в гората, за изграждане и поддържане на горскостопанската инфраструктура, механизацията и за по-пълноценно използване и преработка на добиваната гървесина.

Чистата неолиберална политика, въпреки известните си предимства, не може да реши изцяло проблемите на горския сектор без активната намеса на държавата.

Новини от природните паркове

Нов природозащитен център в Сливен

На 19 май тържествено бе открит новият Природозащитен туристически център „Сините камъни“ - Сливен.

На събитието присъстваха изпълнителният директор на ИАГ инж. Григор Гогов, кметът на Община Сливен ген. Кольо Милев, народни представители, общински съветници, кметове, директори на защитени територии, директори на училища и културни институции в града, журналисти, граждани. Специален танцово-музикален поздрав отпратиха децата от фолклорен танцов ансамбъл „Тракийче“ при Детски комплекс - Сливен. Гостите се наслаждаваха и на пролетния танц на малките „пчелички и цветенца“ от балет „Барби“. Учениците от Професионалната гимназия по хотелиерство и туризъм в града се справиха отлично с кетъринговото обслужване на празненството.

Директорът на парка Фатме Мустафова поздравя присъстващите с новата придобивка и отпрати благодарности към всички служители на Дирекцията за разработването и изпълнението на проектната идея, на екипа на арх. Койнов, на фирмата-изпълнител „Монолит“ ООД, както и на всички подизпълнители. „Когато има условия и мястото, където младите хора да могат да осмислят природните закономерности и важността на съхраняването на биологичното разнообразие, нелеката ни задача да възпитаваме природоопазващо поведение става по-лесна за решаване“ - каза в поздравлението си тя. Красивият център бе осветен от Сливенския митрополит Йоаникий с тържествен водосвет.

Изграждането на сградата е една от дейностите по проект „Устойчиво управление и устройство на При-

роден парк „Сините камъни“, който се финансира от Кохезионния фонд на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“.

Стойността на обекта е 899 000 лева.

Новото здание е разположено в центъра на града и е предназначено едновременно за информационен център за посетители и административна сграда на ДПП „Сините камъни“. Разполага с приемна, където се предлагат туристически рекламни материали, със зала за интерпретация с 80 места, частично покрита тераса с изглед към Сините камъни, с възможности за провеждане на открити еко- и арттерапевтични.

ДПП „Сините камъни“

Горски многобой в Чепеларе

Вапцаров“ - Чепеларе (сн. 1).

В продължение на два дена отборите показаха завидни знания и състезателен дух в оспорваната нагпревара, която са провеждали на терен в м. Янковското, Чепеларе. Тази година двукилометровият терен, на който се състоя престижният форум, бе изключително тежък и специфичен, но много добре подготвен от домакините, отчитат преподавателите - ръководители на отборите.

Състезанието протече в два етапа, като първият бе индивидуално представяне в четири пункта: разпознаване на семена, гъби, насекоми, следи от животни и птици, спортен риболов и завърши със садене на фиданки. Вторият етап бе отборно представяне в два пункта: повяляне на дърво и прецизно рязане на шайби, разглобяване и сглобяване на бензиномоторен трион, и прецизна работа с него. Край-

Националното състезание по горски многобой между горските училища се състоя от 7 до 9 май в Чепеларе. Домакин бе Професионалната гимназия по селско, горско стопанство и туризъм „Никола Вапцаров“ в града.

Участваха отборите на 8 училища: ПГТС „Хр. Ботев“ - Велинград, ПЛГ „Н.Й. Вапцаров“ - Банско, ЛПГ - Берковица, ПГТСД „Н. Хайтов“ - Варна, ПГЗС - с. Чомаковци, ПГСС „Гео Милев“ - Мъглиж, ПГДС „Цар Иван Асен II“ - Хасково, и ПГСГСТ „Н.Й.

ния резултат от състезанието се получи след сумиране на точките от двата етапа.

Комисията бе сформирана от утвърдени специалисти в лесовъдните науки: Маргарита Гатева - държавен експерт в направление „Селско и горско стопанство“ в МОН, доц. д.т.н. Сотир Глушков от Института за гората при БАН, доц. г-р Маркус Димитров - зам.-декан в ЛТУ, Стойка Митева - ст. експерт в Дирекция „Наука, образование и иновации“ на МЗХ, инж. Станка Насташова - директор на ДГС - Хвойна, лесовъдите инж. Стефан Янков, инж. Искрен Пашов, инж. Митко Радев, представители на „Хускварна - България“ - инж. Валентин Духленски, и на „Андреас Штил“ - инж. Пламен Симеонов.

При слънчево време сред прекрасната природа оспорваната нагпревара донесе удовлетворение на всички участници, които придобиха нови знания и умения. Трето отборно място в крайното класиране зае ПГТС „Хр. Ботев“ - Велинград, второ място - отборът домакин ПГСГСТ „Н.Й. Вапцаров“, а първото място завоюва отборът на ПГДС „Цар Иван Асен II“ - Хасково.

В индивидуалното класиране първи бе Ангел Николов, втори се класира Боян Каров - и двамата от ПГСГСТ „Н.Й. Вапцаров“ - Чепеларе. Третото място зае Хасан Хасан от ПГДС „Цар Иван Асен II“ - Хасково.

За първенците имаше медали и купи (сн. 2). Спонсорите на състезанието „Андреас Штил“ и „Хускварна - България“ също бяха подготвили подаръци.

Награди получиха и трите отбора от Мъглиж, Варна и Чомаковци, които участваха за първи път.

Церемонията по награждаването бе съпътствана от музикална и танцова програма (сн. 3). ОДК - Чепеларе, предизвикаха бурните аплодисменти на публиката. Учениците - домакини пресъздадоха неповторимия дух на чепеларските ловджии - зевзеци от миналото.

Адриана ИВАНОВА
ПГСГСТ „Н.Й. Вапцаров“ - Чепеларе

Въжените лебедки като задвижващи устройства на дългометражните преносими горски въжени линии

Проф. г.т.н. Васил ВАСИЛЕВ

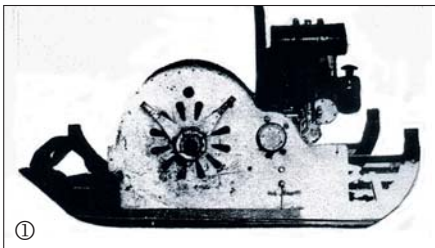
Първата моторна въжена лебедка е разработена от Якоб Висен през 1929 г., като е използвана конструкцията на обикновена алпийска шейна. Принципът за придвижване на шейните чрез плъзгане по терена (обикновено заснежен) съпътства непрекъснато конструктивните разработки на различните видове висенови лебедки, които се проектират и произвеждат върху гървени плазове, обшити с метална лента (чембер).

След 1943 г., когато започва серийното производство на въжена линия тип „Wyssen“, първите въжени лебедки известни като лебедки „Wyssen W-20“, имат съвременна олекотена конструкция със страници, изработени от алуминиева сплав (дуралуминий) и снабдени с бензинов V-образен двучилиндров четиритактов двигател тип MAG, с въздушно охлаждане. Мощността на двигателя е 13.23 kW (18 к.с.).

Първите две въжени линии тип „Wyssen“, внесени у нас през 1949 г., са снабдени с лебедки от типа „Wyssen W-20“. Вносът на този тип въжена линия у нас до 1957 г. достига 80 броя. През същата година са внесени и 10 въжени линии тип „Wyssen W-30“.

От 1957 г. Машиностроителният завод „Машстрой“ - Троян, започва да произвежда този тип въжена линия под названието „Преносима горска въжена линия „Пирин“.

След закриването на завода „Машстрой“ от 1963 г. производството на въжените линии „Пирин“ е успешно усвоено от новосъздадения Завод за ремонт и нестандартно оборудване (ЗРНО) - Троян. Лебедката (фиг. 1) на този аналог на висеновата лебедка W-20, образец 1950 г., се произвежда до началото на 2000 г., когато заводът е закрит.

Единствените изменения в компоновката ѝ са използваните двигатели тип JLO (бензинов, внос от Германия), Warchalowski (дизелов, внос от Австрия) и тип Акте-AD 1200 W (дизелов, внос от Италия).

Понастоящем лебедките за въжените линии тип „Wyssen“ се произвеждат в 8 стандартни типоразмера с мощност на двигателят им - 13-147 kW (18-200 к.с.), спирачна мощност - 367-735 kW (500-1000 к.с.) и полезна товароподемност (товароносимост) - от 9 до 150 kN (0.9 - 15 t). През последните години е разработен нов типоразмер на лебедка „Wyssen W-15“, която е междинен тип между лебедките W-10 и W-20.

За нашата страна и за почти по-голяма част от страните на ЕС основно експлоатационно значение имат въжените линии с лебедки от типа W-10, W-20 и W-30, както и модификацията W-15.

По-важни данни от техническите характеристики на въжените системи „Wyssen“

Въжена лебедка „Wyssen W-10“ (фиг. 2) е най-малката ле-

бедка, произвеждана от фирмата „Wyssen“. Масата на лебедката е около 300 килограма. Снабдена е с дизелов двигател с въздушно охлаждане тип Vanguard - HARZ с мощност 13.23 kW (18 к.с.). Задвижващото действие на двигателя се пренася върху въжения барабан с помощта на хидромотор с обем 80 куб. сантиметра.

Стартирането на двигателя се извършва по електрически път или ръчно. Лебедката е снабдена и с въздушна спирачка. Подходяща е за въжени линии, с които се

извършва извоз на дървесина, добиване при извеждане на отгледни сечи в млади и средновъзрастни насаждения.

Въжена лебедка „Wyssen W-20“ (фиг. 3) е намерила най-широко

приложение както в нашата дърводобивна практика, така и в дърводобивната практика на много други страни. „Wyssen W-20“ се произвежда на много високо техническо ниво. Снабдена е с дизелов двигател тип „Deutz“ с мощност 14 kW (19 к.с.). Има маса от 900 килограма. На VI скорост барабанът на лебедката развива теглеща сила 43.20 kW. Снабдена е и с въздушна спирачка.

Въжена лебедка „Wyssen W-30“ (фиг. 4) е вторият вид висенова лебедка, използвана у нас след 1956 година. Днес тя намира успешно и многостранно приложение в горското стопанство на много страни. Управлението (скорост на то-

варната вагонетка, теглеща сила на барабана и механична спирачка) се извършват с един единствен лост. Лебедката е куплирана с дизелов двигател с въздушно охлаждане тип „Deutz F 4L 1011“ с мощност 44 kW (59 к.с.). Използва тристепенна предавателна кутия с шест скорости - напред и назад. Снабдена е с въздушна спирачка тип MARS. По желание на клиентите лебедката се съоръжава с работна кабина (фиг. 5), която представлява едно съвременно техническо постижение със свършено нова уредба и високо ергономично вътрешно устройство.

Всички висенови лебедки са снабдени с механични двучелюстни спирачки с мощен спирачен ефект. Спирач-

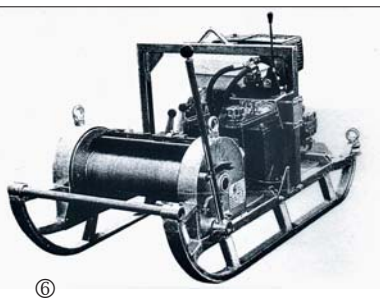

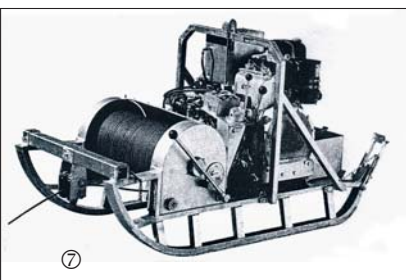
часть от движението на товарните вагонетки се регулира много плавно, като скоростта може да достигне 12 м в секунда.

Лебедки за дългометражни преносими въжени линии на „Gantner“

Фирмата „Gantner“ е създадена през 1948 г. в Австрия. Тя, както и фирмата „Wyszen“, принадлежи към световните водещи производители на висококачествени въжени линии за извоз на дървените материали в горското стопанство. „Gantner“ произвежда 6 основни типа въжени лебедки, като по-важните от тях за нашето горско стопанство са HSW 15N, HSW 30NB и HSW 50NB. Въжена лебедка „Gantner HSW 15N“ (фиг. 6) е най-малката, произвеждана от фирмата. Тя се задвижва и управлява по хидравличен път, което я прави едно стопански ефективно и екологосъобразно средство за експлоатация в горското стопанство. Управлението на лебедката се извършва с помощта на един единствен лост, като е постигнато безстепенно регулиране на теглещата ѝ сила и скоростта на теглещото въже. Лебедката е заваръчна конструкция, която е поцинкована и има маса около 215 килограма. Комплектована е с бензинов двигател с въздушно охлаждане тип Honda, с ръчно стартиране и мощност 9.6 kW (13 к.с.). Въртящият момент на двигателя се пренася към работните органи на лебедката по хидравличен

⑥

⑦

път, като се използва хидравлична помпа тип Danfoss. Лебедката е снабдена с лентова спирачка за барабана, който е с дължина 420 мм и диаметър 280 милиметра. Въжена лебедка „Gantner HSW 30NB“ (фиг. 7) е с пълно

ната повърхнина на лебедките от тип W-20 до W-150 е около 0.7 кв. метра.

Още от началото на 50-те години на миналия век лебедките „Wyszen“ се снабдяват с въздушни спирачки, с които по-голяма

хидравлично задвижване и управление и е с многостранно приложение в практиката. Може да се използва с параболна шайба на барабана ѝ (фиг. 9) или да се преустройва в двубарабанна лебедка (фиг. 8), като на горния барабан се монтира параболна шайба. Обслужването ѝ се извършва с един единствен лост, като безстепенно се регулира теглещата сила на въжения барабан, снабдена е с електрически стартер. Конструкцията ѝ е поцинкована, снабдена е със специално устройство за смазване на плазозеите ѝ при придвижване по терена до работната площадка.

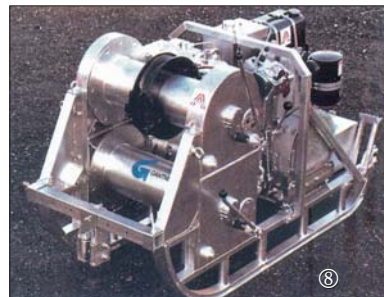
Лебедката се задвижва от дизелов двигател с въздушно охлаждане тип HATZ, мощността му е 22 kW (30 к.с.). Пренасянето на въртящия момент на двигателя се извършва от регулируема помпа и хидромотор с помощта на хидравличния флуид.

Максималната теглеща сила на лебедката е 24 kN.

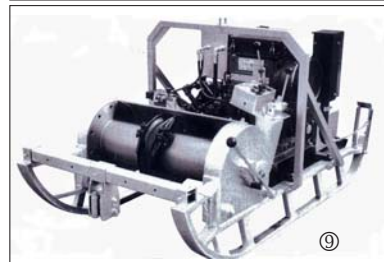
Фирмата „Gantner“ е единствената в света, която произвежда двубарабанни лебедки на базата на лебедките, предназначени за задвижващи устройства на дългометражните преносими горски въжени линии. Въжена лебедка „Gantner HSW 50NB“ също е с пълно хидравлично задвижване и управление (фиг. 9). Използва се един единствен лост за регулиране на теглещата сила на въжения барабан и скоростта на теглещото въже. Лебедката е снабдена с вентил за ограничаване на налягането на хидравличния флуид с оглед предпазване от претоварването ѝ. Използва дизелов двигател с въздушно охлаждане тип HATZ, с електрически стартер и мощност от 26 kW (35 к.с.).

Снабдена е с лентова спирачка, която действа върху въжения барабан, използва също така хидравлична спирачка с напълно автоматично действие, както и ламелна спирачка, която се включва автоматично при внезапна техническа неизправност на лебедката.

Лебедката HSW 50NB, както и останалите разгледани лебедки, могат да бъдат успешно използвани в нашето горско стопанство като задвижващи средства на дългометражните преносими горски въжени линии, предназначени за извоз на дървените материали при трудни планински условия.

⑧

⑨

Промени: КАДРИ, НАИМЕНОВАНИЯ, АДРЕСИ, ТЕЛЕФОНИ

до 29.05.2014 г.

От 02.02.2014 г. са възстановени ДГС „Рилски манастир“ - гр. Рила, с директор инж. Иван КОЮВ (ЮЗДП), ДГС - Харманли, с директор инж. Йорданка ДЖЕЛЕПОВА (ЮИДП), от 01.04.2014 г. е създадено ДГС - Магжарово, с директор инж. Антони ТОДОРОВ (ЮИДП). ТП на ЮИДП - Сливен: директор на ДГС - Ново Паничарево, е инж. Атанас ТЯНКОВ, на ДГС - Тича - инж. Кемал ВЕЙС, на ДГС - Елхово - инж. Атанас ЗОТОВ, на ДГС - Свиленград - инж. Михаил МИХАЙЛОВ. ТП на ЮЗДП - Благоевград: директор на ДГС - Белово, е инж. Йордан ПАРАЛБОВ.

ТП на СИДП - Габрово: директор на ДГС - Бяла, е инж. Нежати ЧАУШЕВ.

ТП на ЮИДП - Смолян: директор на ДГС - Първомай, е инж. Слави БОГУТЕВ, на ДГС - Асеновград - инж. Асен БАКАЛОВ, на ДГС - Батак - инж. Георги СЕРАФИМОВ, на ДГС „Борово“ - инж. Пламен ДЖИХАНОВ, на ДГС - Пазарджик - инж. Гаврил РАНГЕЛОВ, на ДГС „Родопи“ - инж. Петър МИРЧЕВ, на ДГС „Широка поляна“ - инж. Паун ВЛАСЕВ, на ДГС - Златоград - инж. Съби ДИМИТРОВ, на ДГС - Смолян - инж. Румен КОМИТОВ, на ДГС - Хвойна - инж. Станка НАСТАШОВА-УЮРОВА, на ДГС - Курково - инж. Юлиан КЕХАЙОВ.

Акад. Стоян БРЪНЧЕВ: „Върху това широко трънливо поле трябва да се работи дълго, неуморно и заедно“

Тази година се навършват 150 години от рождението на класика на българската лесовъдска мисъл, един от основателите на лесовъдския периодичен печат Стоян Иванов Брънчев. Той е роден на 13.02.1864 г. в Кула, Видинска област. След завършване на Ломската гимназия през 1884 г. заминава за Чехия, където практикува в уредените гори на Бохемия. От следващата година започва да учи лесовъдство във Виенската горска академия, но поради избухване на Сръбско-българската война се завръща в България. Преподава една година в Образцов чифлик - Русе, по лесовъдските дисциплини. Завършва висшето си образование по лесовъдство в Мюнхен през 1889 година. На 01.10.1889 г. е назначен за горски инспектор в Сливен. Още през януари 1890 г. е прехвърлен в Пазарджик, но Михалаки Георгиев - началник на Отделението за горите, което е към Министерството на финансите, настоява Брънчев да бъде назначен за „първи помощник по горските работи“, изрично записва в резолюцията си върху заявлението на Брънчев: „Твърде интелигентен и даровит момък с великолепно образование не само по образование, но и по възпитание“.

На 11.03.1893 г. Брънчев е назначен за главен инспектор по горите. От 01.01.1895 г. е помощник-началник в Отделението за държавните, общинските и частните гори, а от 15.09.1895 до 21.07.1899 г. е началник на Отделението за горите, лова и риболовството при Министерството на търговията и земеделието (МТЗ). След това е изпратен за софийски районен горски инспектор. От 01.01.1900 г. отново е върнат като главен инспектор по горите и остава на тази длъжност до 1908 година.

На 01.04.1911 г. министър Димитър Христов назначава отново Стоян Брънчев за началник на Отделението за горите и лова, където служи до 16.10.1913 година.

След това е началник на стопанското отделение към Светия синод, а от 1921 до 1933 г. е технически съветник и главен директор при дружеството „Българска горска индустрия“ на братя Балабанови, където се пенсионира. Като началник на Отделението за горите при МТЗ Брънчев полага изключителни умения и усилия за изграждането на основите на българското горско дело. Съвършен в работата си с хората и обществеността, той организира и ръководи първите мащабни мероприятия по залесяване и възобновяване на горите. По инициатива на акад. Брънчев започва работата по подобряване на закелявелите гори чрез подмладяване и реконструкция. В периода на управлението на Брънчев - 1895-1899 г., се създава Горски съвет, „който лекомислено е пренебрегнат, ала който представлява пълна гаранция за правилни похвати в горите и осигурява въобще успех в делото“, както пише в една от статиите си той.

Наред с многото служебни премествания Стоян Брънчев като човек, получил сериозно лесовъдско образование, енциклопедист и с богата обща култура, остава берен на дълга си за просвета, публицистика и наука.

От 1899 г. в продължение на 14 години той редактира сп. „Лесовъдска сбирка“. В този период едновременно е и водещ автор, и главен редактор (под псевдонима Боян), като основните и проблемните статии в списанието са написани от него. Под ръководството и активното му участие е създадена системата от лесовъдска терминология, с която си служим и до днес.

Започнал своята кариера още в самото начало на изграждането на българското държавно управление, Стоян Брънчев може да бъде наречен пионер на българското горско дело. Към това може да се добави и заслугата му за изготвянето на за-

Акад. Стоян Брънчев пред дома си на ул. „Шипка“ в София, 1930 година

конопроект от 1911 г. за изменението на Закона за горите, което го причислява към основоположниците на съвременната горска политика у нас. През 1912 г. Стоян Брънчев е командирован от тогавашния министър Димитър Христов в Чехия, Австрия, Хърватия и Босна за проучване на възможностите за модернизирание на таксацията, горския транспорт, преработката на дървесината с гатери, организацията на горски училища. Това свое проучване излага в обширен доклад до министъра, останал за съжаление неиздаден.

Публикационната дейност на Стоян Брънчев започва още със завръщането му от Германия през 1889 г., когато пребежда на лекциите на своя професор по лесовъдство Карл Гайер „Изкуствено и естествено развъждане на горите“. Загрижен за попълването на една празнина в българската лесовъдска терми-

С. Брънчев като служител в „Българска горска индустрия“ (на преден план, с брада), 1928 година

Първите издания на С. Брънчев

нология, Брънчев предлага този труд от 120 стр. да бъде публикуван от Министерството на финансите още при постъпването си на работа, но изданието вижда бял свят чак през 1893 година. Докато очаква излизането на тази книга, младият Стоян Брънчев през 1892 г. написва друга - „Гората и стопанствуванието над нея“. И двете книги поради бързото си изчерпване са издадени повторно, а с тях са положени основите на лесоустройската терминология у нас.

С издаването на книгите си „Ръководство по лесоустройство“ (1896), „Лесоустройство в малките гори“ (1898), „Популярно лесоустройство“ (1910) и „Практическо лесоустройство“ (1925) Стоян Брънчев дава своя важен принос за измерването на горите и съставянето на стопански планове и с право може да бъде наречен основоположник на лесоустройството в България. Значението му той мотивира още в първата си книга на тази тема, като отбелязва: „Същността на лесоустройството трябва да може да се отдели от другите маловажни работи и да се представи в проста форма, която е разбирателна и която помага за приспособлението на лесоустройствената наука в практика“.

С много загриженост за съдбата на българската гора е написана книгата на Стоян Брънчев „Как се стопанисват малките гори“ (1904), издадена като част от поредицата „Популярна земеделска библиотека „Ив. Ев. Гешов“. Пророчески звучат думите му в нея, че „...страна без гори е страна пуста, страна без живот...че докато се възпита нашия народ в любов към гората, много още гори ще изчезнат, много скали ще се оголят, много извори и реки ще пресъхнат, много пустини ще настанат, много бедствия ще сполетят и без това бедния българ-

рин“. Трудностите пред лесоувода, описани под перото на Брънчев в тази книга, звучат задължаващо днес: „полето, върху което е повикан да работи всеки лесоувод, е много широко, а у нас то е постлано с тръни и бодли...върху това широко, трънливо поле трябва да се работи дълго, неуморно и задружно...“.

Като най-значим резултат от дългогодишната лесоуводска работа е трудът на Брънчев „Горите и горското стопанство в България“, излязъл през 1918 г. в „Сборник на Българската академия на науките“ (книга X). Това е „Opus Magnum“ в живота на Стоян Брънчев. В него личи изключителна вещина в поднасянето на проблематиката, свързана с нашите гори, горско стопанство и горска индустрия за периода 1878-1912 година. Впечатляващи са познанията и фактологията по историята на горското стопанство, цитирани във всички позначими съчинения в следващите години, а и до днес. Посланието, което и ние сме длъжни да не забравяме, е „Ако влиятелното общество в управлението на горите се вгледа по-дълбоко в образа на горите и ако прецени работите тук с истинската им стойност, горите ще се спасят и страната ще се предпази от катастрофи“.

Всички научни трудове и публикации на Стоян Брънчев и днес звучат актуално.

През 1900 г. Стоян Брънчев е избран за член на Българското книжовно дружество, през 1911 г. - за действителен член на Българската академия на науките. Той е първият лесоувод, станал член на Българското природоизпитателно дружество, учредено през 1896 година.

След основаването на Агрономо-лесоуводния факултет при Софийския университет през 1925 г. е поканен за преподавател, но не заема длъжността поради заболяване. Академик Брънчев умира на 04.04.1940 г. в София.

Да изучава история е безкрайно интересно, но и много отговорно. Един от спорните факти ме годината на раждането на Стоян Брънчев. Водени от тази отговорност, в архивите на БАН намерихме писмо на акад. Брънчев, написано от него на пишеща машина на 12 март, заведено в деловодството под № 87 на 5 април 1924 година. Сред сведенията, които са му поискани от Академията на 15 януари, на първо място фигурира датата на раждането му, в която годината е поправена ръкописно от самия акад. Брънчев върху печатния текст, за което свидетелства и собственоръчният му подпис.

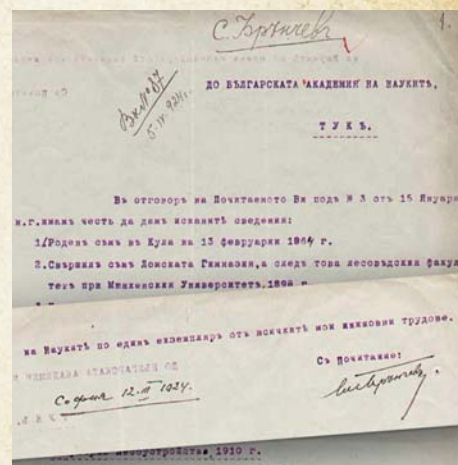
Доц. д-р Янчо НАЙДЕНОВ

Гл. ас. Евгени ЦАВКОВ

Снимки Музейната сбирка на ЛТУ

Х книгата на „Сборник на Българската академия на науките“, в която на 244 стр. е отпечатано най-значимото произведение на С. Брънчев „Горите и горското стопанство в България“

Факсимиле със сведения на акад. Брънчев за дейността му, вкл. годината на раждане, представени пред БАН, 1924 година

Инж. Тодор ЗЛАТАРОВ - внук на проф. Тодор Димитров

с името на проф. Тодор Димитров, тук Тодор Златаров, чиято майка Екатерина Димитрова-Златарова - дъщерята на проф. Димитров, живее до 1972 година. Днес е обитавана от наследниците на първородния син на професора - Димитър. Инж. Тодор Златаров е роден в София на 5 януари 1957 година. Завършва ВАТИ, специалност „Механична технология на дървесината“. Известно време работи в Мелбелния завод „Москва“ - София, а от 1982 до 1993 г. е в Научно-изследователския сектор на ВАТИ, ръководител на Учебната база по дървообработване на института. Понастоящем е управител на тенис кортовете в Борисовата градина, които се намират точно на мястото, където през 1896 г. е основан Софийски тенис клуб и са построени първите в България 2 тенис корта и спортен навилион. Има син. Спругата му - доц. Йорданка Златарова, е ръководител на катедра „Физкултура“ в Лесотехническия университет.

Вървим почти по трасето, което някога е изминавал проф. Тодор Димитров почти всеки ден - от дома си до работата, с внука му Тодор Златаров. На 5 май 1938 г. този път, който започвал от „професорската улица“, „Цибра“ и къщата с номер 20 и водел до Агрономо-лесовъдния факултет, отброява последните крачки на професора. Той е на 54 години, когато сърдечен удар прекъсва талантливия му живот.

Само ако се интересувате от историята на старата София, бихте могли да знаете, че някога наистина в сегашния квартал „Цар Асен II“ е имало улица с име „Цибра“, защото уличката я има и днес, но още през 1947 г. тя е прекръстена на „Авицена“. Да е живо името на най-големия енциклопедист на арабския свят от X век Авицена Ибн Сина, но, потъвайки в небитие, „Цибра“ (предполага се, че е разговорното наименование на Цибър - северозападната ни река), би могла да възкръсне с не едно достойно име на някогашните си елитни обитатели - Дора Габе, Йордан Йовков, Васко Абаджиев, Веса Паспалеева или цяла плеяда блестящи умове от професорската школа на младата ни държава, между които е и професорът по лесовъдството Тодор Димитров. Именно на тази улица през 1924-1926 г. германска строителна организация на чифт номерата изгражда кокетни еднофамилни жилища за преподавателите на Софийския университет. Така изниква улицата, днес заключена между Цариградското шосе и ул. „Цар Асен II“, населена със семейства на професорите Рафаил Попов, Стефан Консулов, Александър Балабанов, Христо Негенцов, Васил Радев, Стоян Романски, Грозьо Диков и много други.

Днес без запознат с обстановката придружител трудно бихме узнали кой къде е живял на „професорската улица“, защото паметни плочи, с изключение на дома на поета Емануил Попдимитров, няма. Но ето спираме пред къщата, която е запазила оригиналната табела

Не съм изтъквал си връзка, но се

- Г-н Златаров, бихте ли ни разказали за семейството на проф. Димитров, чиято подробна биография на учен представихме в миналия брой в нашето списание във връзка с неговата 130-годишнина?

- Дядо ми е роден на 12 февруари 1884 г. в Македония - в Прилеп, в семейство на заможен занаятчия и търговец на шивашки материали. В края на XIX в. Прилеп е потопен от незапомнено наводнение, в което семейството губи всичко, а бащата на Тодор - Димитър, по разкази на наследниците, „потъва в меланхолия“. Събират остатъци от покъщината и се преселват в Сливен, най-вероятно, защото градът се слави с добре развита текстилна индустрия.

Тодор Димитров е имал сестра - Антина, която се сродява с фамилията на митрополит Методий Кусев. Самият проф. Димитров се жени късно - на 36 години. С моята баба Елена, която е от богат варненски род Стояновци, по-млада от него с 14 години и доживява до дълбока старост (почива през 1984 г.), са имали три деца - Димитър, Екатерина и Христо, родени съответно през 1921, 1923 и 1928 година. Всичките са вече покойници. Баба ми, която по тогавашния обичай се е наричала Елена професор Димитрова, не без хумор ни разказваше, че късното ергенство на Тодор Димитров се е дължало на „македонския му юнакълък“, но той се осъ-

знал и започнал да подхвърля на македонската си рога: „Женете ме, че ще хвана първата и ще се ожения за нея“. И най-вероятно родата се е захванала със задачата да намери подходяща кандидатка.

- Как е живяла фамилията на професора?

- Цялото професорско семейство до 1925 г. живее в жилище под наем на бул. „Мария-Луиза“. После се включват в строителството на къщата в кв. „Иван Асен“, където вече се изграждат жилищата на преподавателите от Софийския университет, на ул. „Цибра“, която после придобива името „професорската улица“. Чувал съм, че дядо ми е осигурявал дървен материал за строежа на дома им. Получавайки солидно възнаграждение като професор - най-малко 17 000 лева (а баба ми казваше, че тогава хлябът е струвал един лев и ни оставяше сами да направим сравнение с нашето време и професорските заплати), не е отдавал никакво значение на материалните блага. Водел се богат човек и, пак според баба ми, можел да купи половината магазини по ул. „Цар Асен“, но дори къщата им не била съвсем довършена. Професорът изцяло бил погълнат от научните си интереси. Постоянно пътувал из горите на България, със студентите си най-вече. Имал е контакти с ученици в чужбина, най-често е посещавал Швеция. Не знам какви са били отношенията в научните среди тогава, но баба ми е казвала, че се е връщал вкъщи много изнервен. Пушел по три кутии цигари на ден. Но за мъже от онова време не е било прието да споделя служебните си проблеми в семейството.

родствена гордея с нея

- Бил ли е политически обвързан проф. Тодор Димитров?

- Знам, че е бил аполитичен. Това е било присъщо тогава на професорите и хората, занимаващи се с наука. Гилдията тогавашни професори е смятала, че е под ниво на един български учен, който уважава студентите си, университета, в който работи, и себе си, да се занимава с политика. Професорът споделял на съпругата си, че с политиката се занимават най-простите хора.

От друга страна, семейството на проф. Димитров е било близко с цар Борис III и често е посещавало дворови приеми. Знаете отношението на царя към природата и горите - той много се е интересувал от това и с професора са водили дълги разговори. И така на един прием, когато разговаряли за горските дела, царят с горчивина казал: „Нашите гори са станали като нашите глави“. А като знаете, че и двамата са били почти гологлави, става ясно за какво е намеждал и то идва като факт, че и тогава в горите е имало много проблеми и много посегателства.

Проф. Димитров много обичал своите асистенти - Асен Биолчев, Методи Русков и Боян Захариев. Имал ги за свои деца. Той изпраща Асен Биолчев, който е с леви убеждения, на специализация във Франция, за да го спаси от гоненията на властта.

Къщата на днешната улица „Авицена“, запазила името на проф. Димитров на входната врата до наши дни

- Каква е съдбата на децата на проф. Димитров?

- Когато той внезапно умира, първородният му син е само на 17 години и учи във Военното училище, а другите са още по-малки. Професорът оставя доста средства на семейството, но те се губят, тъй като идват други времена и тежки изпитания за наследниците му. Младостта им минава по време на Втората световна война. След това са гледани накриво от новата власт като наследници на буржоазната интелигенция. Димитър - първородният син на проф. Димитров, се спасява от клеймото „враг на народа“ само с участието си във войната. Децата, останали без баща, приключват с мечтите си да учат в чужбина, както се е планирало по-рано. Радвам се, че тази несправедливост успява да „поправи“ моят син - Веселин Тодоров Златаров, правнукът на професора, който сега учи право в Хумболтовия университет, Германия. Всички деца на проф. Димитров завършват висшето си образование в България - Димитър - право (работи дълги години като юри-сконсулт в Министерството на горите), Екатерина - стоматология (цял живот упражнява тази професия), Христо - медицина (като ст.н.с. I ст. в Катедра по психиатрия на Медицинска академия, където се разболява тежко и остава спял до края на живота си).

- Помагала ли е на Вас тази родствена връзка, когато сте станали студент във ВЛТИ, или по-нататък във Вашия живот?

- Как в ония времена би ми помагала? Още когато отидох войник, в биографията ми бе записано, че в моята къща до 1962 г. е имало служени, и това определяше мен като „неблагонадежден“ и наследник на експлоататори. Никой не се интересуваше, че тези момичета, които живеяха у нас и, разбира се, вършеха къщната работа, бяха сирачета. Те бяха приютени, хранени, изучени от баба ми и бяха част от нашето семейство. Пър-

Най-значимите ордени на проф. Димитров - френският „Officier du Mérite agricole“, сръбският „Свети Сава“, българският „За гражданска заслуга“ - III степен

вият видян от мен портрет във ВЛТИ бе на дядо ми - проф. Тодор Димитров. Но след 9 септември по неговите учебници, които се смятаха за буржоазно наследство, не се е учило. Чак когато започнах работа в Лесотехническият институт, потърсих учебниците и статиите на професора, запознах се с неговото научно наследство. Голямо впечатление ми направи статията на проф. Тодор Димитров „Гора и народ“, която той публикува във в. „Горска просвета“ една година преди да почине. Там има думи, които на всеки биха направили впечатление и днес, че гората е „мост между миналото, настоящето и бъдещето“.

Не съм изтъквал родството си с нито една от фамилията, но не бих отрекъл, че съм наследник на образовани, интелигентни, духовни хора, които се отличаваха от общата тълпа. Причината да кандидатствам във ВЛТИ бе преди всичко моя първи братовчед Владимир Димитров. Той е първородният внук на проф. Димитров, но не е кръстен на него, и знам, че по тази причина имаше дългогодишни сръдни със семейството Кушеви, според които жестоко е бил погazen македонският обичай. Аз съм трето дете във фамилията, което носи името Тодор. С Владимир (Бебо) заедно отраснахме и сме като братя. Той е завършил ВЛТИ и дълги години работи в Мебелния завод „Москва“ като началник-отдел и заместник-директор. А сега има частна фирма. Когато кандидатствах, след като съм завършил Математическата гимназия, специалности като „Мебелно производство“ и „Вътрешна архитектура“ бяха „по-модерни“, за по-будните и интелигентни хора, и там се близаше с много висок бал. Но съжалявам, че не записах „Горско стопанство“.

- Вашата фамилия е Златаров. Има ли тя връзка с известния род Златарови?

- Майка ми през 1949 г. се омъжва за г-р Веселин Христов Златаров. Дядо по бащина линия ми е г-р Христо Златаров - първи братовчед на проф. г-р Асен Златаров, който е основоположник на биохимията в България. Дядо ми организира здравеопазването в Чирпан. След катастрофалното земетресение от 1928 г., което разрушава града почти до основи, по инициатива на Министерството на здравето, с паричната помощ на Полския Червен кръст и видни чирпанлии, е построена голяма за онова време болница с няколко сгради. Това здравно заведение - Общинска болница „Д-р Христо Златаров“, носи името на дядо ми до 2000 година. Баща ми работи като лекар невролог, излекувал и възстановил

от тежки заболявания огромен брой хора, включително деца.

- Пазите ли семейните реликви, свързани с живота на дядо Ви?

- Вуйчо ми Димитър, който като пръв наследник на професора разполагаше с неговите вещи, по едно време реши да ги предаде на създаващата се Музейна сбирка във ВЛТИ. Така много документи, снимки, ордени и, много добре си спомням, една сабя, която не е бой-

Проф. Тодор Димитров с високите отличия

Семейството на проф. Димитров - съпругата Елена, синовете Димитър (на втория ред) и Христо, дъщерята Екатерина, 1938 г.

но оръжие, а част от униформата на Тодор Димитров, когато е учил в Горската академия в Нанси, чрез Свilen Димитров и Веселин Дочев попадат в сбирката. Дано се пазят там.

За потомците проф. Димитров остава изключителна научна личност, а от разказите на баба ни - като прекалено сериозен човек, който е бил отгаден изцяло на работата си. Професионалният му живот се е състоял не само от успехи, но и от постоянни предизвикателства. Той първо става извънреден професор (1927 г.), а след това (1931 г.) - редовен професор в катедрата „Частно лесовъдство“. Явявал се няколко пъти на конкурс за професор. Изискванията са били твърде високи тогава за това звание. Майка ми е казвала, че ако не е бил неговият македонски инат, щял да се откаже още първия път. Този инат, или упорството в преследване на високите цели в живота, няма как да не се предаде на поколенията.

С госта разговаря Светлана БЪНЗАРОВА
Архивни снимки Музейна сбирка на ЛТУ

Обмяна на опит

За поредна година ученици и учители от ПГТС „Христо Ботев“ - Велинград, посетиха единственото в Република Сърбия специализирано учебно заведение - Шумарска школа, гр. Кралево.

В продължение на четири дена абитуриентите от България имаха възможността да споделят знанията и да покажат уменията си на своите връстници. Интерес предизвика посещението на тополово стопанство на брега на р. Дунав, където на терен бе предоставена възможността да се наблюдава създаването на топо-

взе участие инж. Вергиния Иванова, а ръководител на групата бе инж. Надежда Ганчева.

лови култури в реални условия. Посетен бе и местният ловен дом, с колекцията от препарирани експонати и ловно оръжие.

Учениците, които представиха българското училище, бяха Кольо Ангелов, Николай Димовски, Фатме Рафит, Георги Ташев, Чавдар Гагов и Стойко Петров. От преподавателския състав

Еконовини

Онлайн карта отразява екологичните конфликти по света

of Environmental Justice. Това е визуална и интерактивна интернет платформа на английски език, която дава информация за около 1000 екологични конфликти в цял свят. Картата позволява търсене и филтриране на конфликти според различните продукти, компания, страна и тип конфликт. С едно натискане на мишката може да направите картина на състоянието на световната атомна енергетика, отпазъци или конфликти, свързани с водните ресурси, както и да научите къде местните общности се борят с компании от минната или химическата промишленост.

Можете да споделите създадената от вас карта на вашата интернет страница или фейсбук. Избрани карти ще се фокусират върху теми като добива на шистов газ, конфликти, свързани с изграждането на мега инфраструктурни проекти, или водещи до насилие върху активни граждани.

На територията на България са отбелязани 17 конфликтни екологични зони, като основните проблеми са свързани с добивната промишленост (включително златодобива и старите уранови мини), сметища и инсинератори и големи инфраструктурни проекти като ски зоната Банско в Пирин.

Атласът е продукт на проекта EJOLT (Environmental Justice Organisations, Liabilities and Trade), финансиран от Европейския съюз. Той е част от Седма рамкова програма на Европейската комисия и се осъществява през периода 2011-2015 година. Проектът подкрепя организации, които работят по темата за екологичната справедливост, обединява учени, активни граждани-

Проектът EJOLT за екологична справедливост, отговорност и търговия, в който участва и Екологично сдружение „За Земята“, създаде карта на екологичните конфликти Global Atlas

ски организации, политици от сферата на екологичното законодателство да дискутират теми като екологичен дълг (екологична отговорност).

Над 100 души от 23 университета и неправителствени организации, работещи по темата за екологична справедливост в 18 страни, част от които е и екологично сдружение „За Земята“, както и десетки независими сътрудници от целия свят, допринесоха активно за създаването на този огромен и ценен ресурс. Проектът се координира от проф. Жоан Мартинез-Алиер и неговия екип от екологични икономисти от Университета в Барселона (ICTA-UAB).

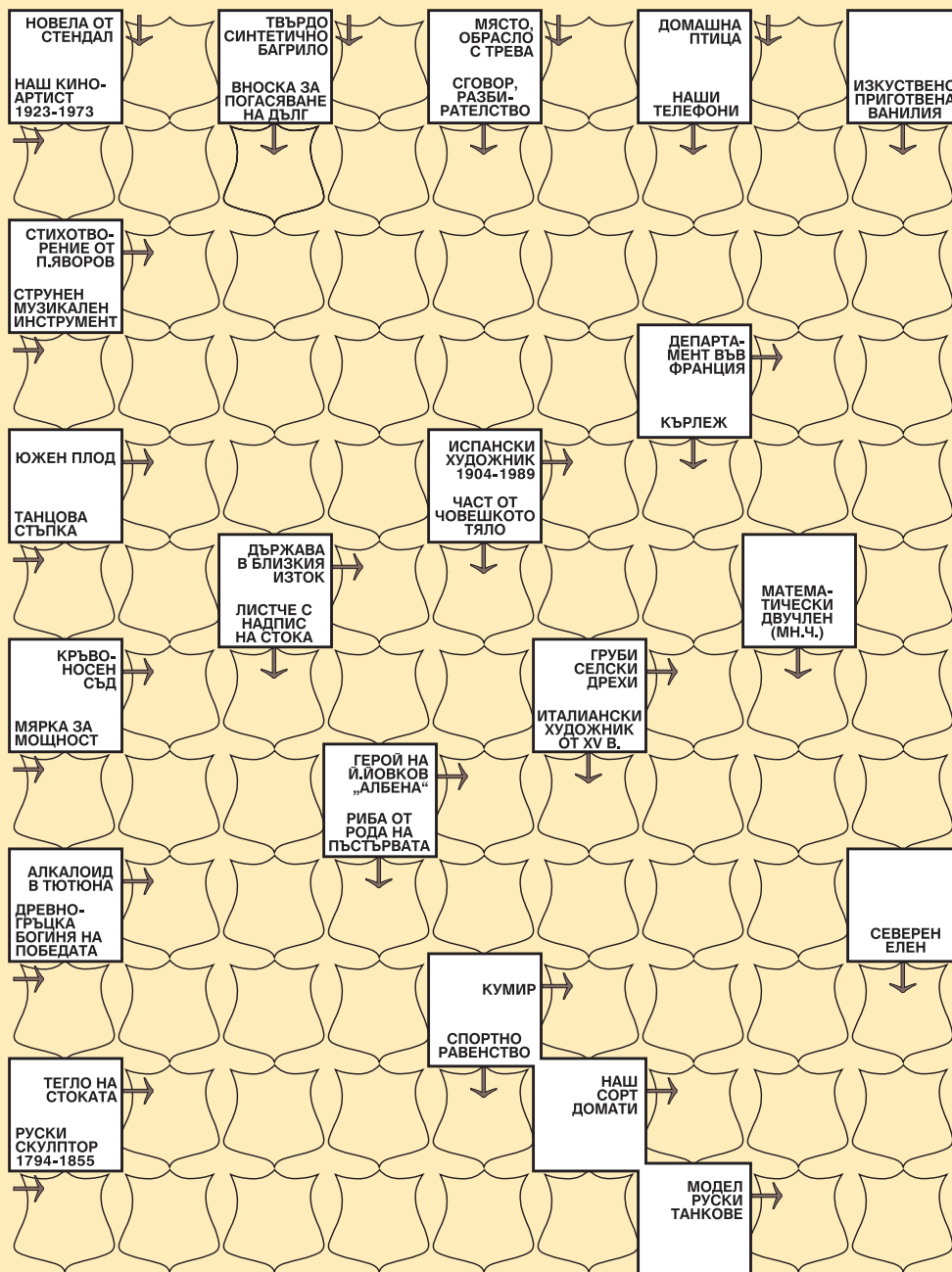
„Атласът илюстрира как екологичните конфликти се увеличават по света, водени от нуждата за повече ресурси, предназначени предимно за богатата прослойка на обществото и средната класа“ - казва Мартинез-Алиер.

Над 2000 различни корпорации и финансови институции са причинители на тези екологични конфликти. Това включва много корпоративни и държавни структури от развитите страни, но се увеличава и процентът на новоразвиващите се икономики.

Картата подчертава доста смущаващи тенденции, като например факта, че корпорациите остават безнаказани за своите екологични престъпления и че 80 % от описаните случаи водят до загуба на поминък на местните общности, но измежду историите за опустошена околна среда и политически репресии на активисти могат да бъдат намерени и много случаи на победа на екологичната справедливост. Има множество спечелени съдебни дела, спрени проекти, а понякога общите ресурси са възстановени. В 17 % от случаите, описани на картата, екологичната справедливост възтържествува.

Атласът ще направи по-лесно намирането на информация, ще свърже групи, работещи по едни и същи въпроси, и ще увеличи информацията за съществуващите екологични конфликти.

Екологично сдружение „За Земята“

РЕЧНИК: АМО, ВИТАЛИ.

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 04/2014:

ВОДОРАВНО: Скеч. Вата. Евкалипт. Ливада. КЕНАР. Лесовъди. „Нали“. Верига. Ред. Цяр. Мура. Ра. „Волин“. Моном. Габър. „Бенетон“. Нок. Туники. Металик. Ястие.

ОТВЕСНО: Залесяване. Тис. Робот. Савов. Лъка. „Авенир“. Кедър. „Ти“. Вадим. Бук. СК. Игумени. Как. Арония. Елен. Чинар. Отит. Палермо. Стрида. Ние.

Старият горски бай Нено Балканджията със съседа си купуват хляб.

- Ей, да знаеш - казва съседът - на продавачката мъжът ѝ умрял пет дена след сватбата.
- Поне не се е мъчил много - поклаща глава бай Нено.

Синът на бай Нено сменя гумата на големия камион, който кара. Студен зимен ден, синът мръзне, псува.

- Казахме ти с майка ти да учиш за гинеколог, сине - вика му старият горски, - хем парите щяха да са ти в джоба, хем ръцете на топло.

На бай Нено се разболяла и жената, и кравата. Пише той есемес до внучката си в града: „Да намериш лекарствата и за двете. И пиши там - кое е за бабата и кое е за кравата, да не уморим кравата“.

- Дядо, правил ли си „селфи“? - пита малкият внук бай Нено.
- С елфи - не, само с тоя вампир - баба ти.

- Дядо, защо хирурзите работят с маски? - питал внукът бай Нено.

- Сигурно, за да не облизват скалпела, камо оперират.

- Чу ли, по телевизията от правителството казаха, че средният доход на българина е 1071 лева - пита жената бай Нено.
- Е, сега напълно съм убеден, че аз и правителството живеем в различни държави.

- Ти как гласува, Асане - пита бай Нено съседа си ром, - по съвест или по закон?
- По тарифа, бате!

- Какво все се възмущаваш след изборите - пита Неновица мъжа си, - нали властта принадлежи на народа?

- Тя - властта, принадлежи на народа, ама всичко останало принадлежи на властта.

WWW.KLIMATET.COM

0898/ 61 45 81

Над 13 000 доброволци участваха в кампанията за почистване на природните паркове

Над 13 000 доброволци събраха общо 68 т отпадъци от 11-те природни парка на България в рамките на шестте издания на кампанията „Национален ден на природните паркове“. Организатор на инициативата е WWF - България, а от 2009 г. тя се провежда с подкрепата на GLOBUL.

Целта на ежегодната кампания, която завърши през 2013 г., беше да ангажира българската общественост в дейности по опазване и облагородяване на най-голямата защитена територия в страната - природните паркове. Всяка година хиляди доброволци от цялата страна участваха в почистването и обновяването на инфраструктурата в парковете.

През годините бяха открити и разчистени редица нерегламентирани сметища. Най-голямо количество отпадъци за целия период на инициативата бяха събрани в Природните паркове „Странджа“, „Златни пясъци“ и „Рилски манастир“, а най-много участници бяха регистрирани в Природните паркове „Витоша“ и „Рилски манастир“. В рамките на инициативата бяха изградени мостове и нови кътове за отдих, бяха поставени над 100 информационни табели, които обясняват правилата за отговорно поведение на посетителите. Благодарение на широката информационна кампания, провеждана всяка година за популяризиране на инициативата и на устойчивото отношение към околната среда, посланието ѝ достигна до милиони българи. За това спомогнаха и редица известни личности от сфе-

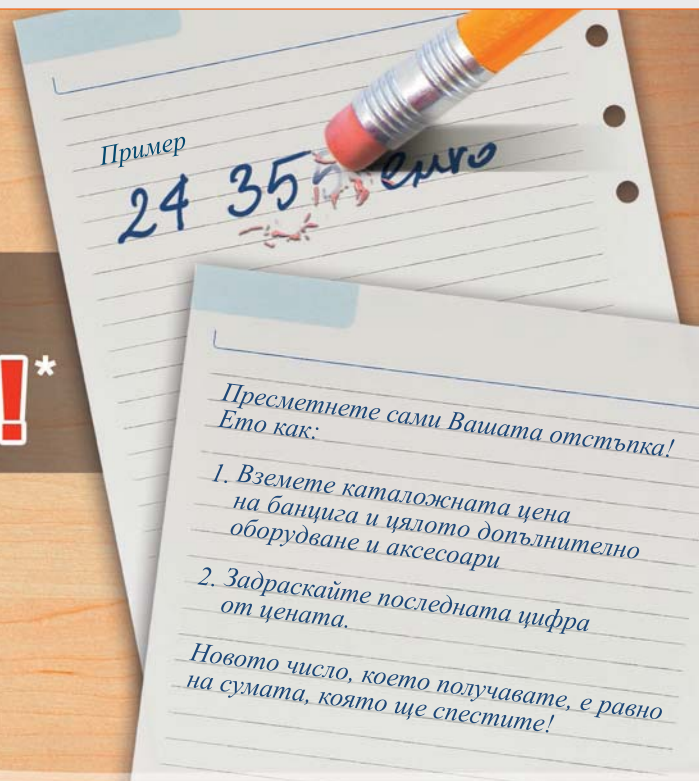
рата на изкуството, културата и медиите, които подкрепиха каузата и участваха в самото почистване. Последното издание на „Национален ден на природните паркове“ през 2013 г. отчете рекордно висока степен на познаваемост и се превърна в една от най-популярните „зелени“ национални инициативи в страната.

„Природните паркове на България съхраняват безценно богатство от животински и растителни видове, част от последните чисти реки и вековни гори - коментира програмният ръководител на WWF - България, Веселина Кавръкова. - За няколко години успяхме да заведем десетки хиляди хора от цялата страна сред красиви и ценни местообитания и да ги приобщим към опазването на крехкия природен баланс в парковете“. „Като основен партньор на инициативата сме щастливи, че тя постигна своята цел - осезаема позитивна промяна в екологичната култура на обществото ни. Показателен за това е фактът, че през годините отчитаме все по-голям брой доброволци за сметка на все по-малко количество събрани отпадъци. Финалът на тази кампания обаче не означава, че прекратяваме усилията си в тази област, а напротив - планираме нови дългосрочни инициативи, които да надградят постигнатото до момента и да подпомогнат следващите стъпки на обществото ни към устойчивия начин на живот“ - заяви Ясен Гувев - главен директор „Корпоративна политика“ на GLOBUL.

Владимир ИВАНОВ, WWF

Wood-Mizer
from forest to final form

**ВИЕ РЕЖЕТЕ ТРУПИ
Ние РЕЖЕМ ЦЕНИ!***

www.wood-mizer.bg

Екотехпродукт ООД
София 1186, ул. Стар Лозенски път 38
office@ecotechproduct.com

тел/факс: 02/979 17 10
тел.: 02/462 70 35
тел.: 089 913 3110

* Промоцията е валидна до 30 юни 2014 г.

Husqvarna®

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД

София 1797, ж.к. „Младост“ - 2
бул. „Андрей Ляпчев“ 72
тел: 02 /8099411,
факс: 02 /8099413,
www.husqvarna.bg
e-mail: info@husqvarna.bg